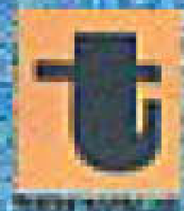
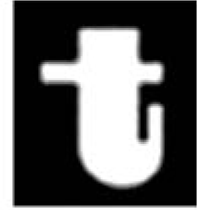
TÜRKLEŞMEK İSLÂMLAŞMAK MUASIRLAŞMAK

ZİYA GÖKALP

TOKER YAYINLARI

ZİYA GÖKALP

TÜRKLEŞMEK İSLAMLAŞMAK MUASIRLAŞMAK

6. BASKI

Sadeleştiren:
YALÇIN TOKER

TOKER ***«GENEL DİZİ»*** No: 211
«DOĞUDAN BATIDAN
SEÇMELER DİZİSİ» No. 15

TOKER YAYINLARI
Cennet Mahallesi, Yavuz Selim Cad. 25
K. Çekmece - İSTANBUL
Tel: 212 601 00 35

e-mail: tokeryayinlari@tokeryayinlari.com

Kültür Bakanlığı Sertifika No. 27421
ISBN - 978-975-445-005-7

o Dizgi : Toker
o Baskı : Önde Matbaacılık
o Cilt: Vebsan
o İstanbul - 2013

YAYINEVİNDEN

Ziya Gökalp, modern Türkçülüğün kurucusudur.

Bu sebeple, Türk gençlerinin Türkçülüğü tam olarak kavrayıp öğrenebilmeleri için, Ziya Gökalp'in eserlerine ihtiyacı vardır.

Cumhuriyetin kurucusu büyük Atatürk'ün *"Etimin ve kemiğimin babası Ali Rıza Efendi ise, fikrimin babası da Ziya Gökalp'tir"* diyerek, bü büyük düşünürümüzün fikirlerini kendine rehber yaptığını hep biliriz..

Öyle ise, bugünün gençliğine, Atası'nın kendisine rehber yaptığı bu fikirleri öğretip benimsetmek de bizlerin görev olmalıdır.

Ziya Gökalp'in gazete ve dergilere yazdığı makalelerin büyük bölümü kitap halinde yayınlanmıştır. Ama ne yazık ki, yazarın o dönemde kullanmış olduğu dil, yazıldıkları dönem için sade olsa da, bugünün gençlerinin kolayca anlayabileceği durumda değildir. Gökalp'in kitaplarını basan bazı yayıncılar, günümüzde de, onun yıllar önce kullandığı dili aynen korumakta, bazıları ise sadeleştireceğim derken anlaşılmaz uydurukçaya çevirmektedirler. Bu sebeple Türk gençleri bu ifratla tefrit arasında sıkışıp kalmış olan eserlerden gereği gibi yararlanamamaktadırlar.

İşte bu sebeple ben Ziya Gökalp'in bütün eserlerini herkesin anlayabileceği bir dille sadeleştirdim. Bunu yapmakla büyük bir millîyetçilik ve kültür hizmeti yaptığıma inanıyorum. Kitapları sadeleştirirken tuttuğum yol, halkın bildiği ve kullandığı kelimeleri kullanmak oldu. İsterse o kelime Türkçe kökenli olsun, isterse Arapça veya Farsça'dan dilimize girmiş olsun.. Yeter ki herkesin kullandığı ve anlamını bildiği kelime olsun, diye düşündüm.

Amaç Ziya Gökalp'in fikirlerini aslına en uygun şekilde yansıtmaktır. Söylediklerime bir kaç örnek vermem gerekirse,

“lisan” yerine **“dil”**, **“darb-ı mesel”** yerine **“atasözü”**, **“nesil”** yerine **“soy”** kelimelerini kullandım. Bazen eski kelimenin yanında, anlamını parantez içinde verdim; **“teamül”** ***(örf-âdet, gelenek)*** örneğinde olduğu gibi..

Bazan da, hem **“mefkûre”** yi, hem de karşılığı olan **“ülkü”** yü, hem **“hars”** ı hem **“kültür”**ü kullandım. Çünkü bu kelimeler de öğrenilsin, atılmasın diye düşündüm.

Ziya Gökalp’in sadeleştirdiğim 10 eserinde de bu yolu izledim.

Türk gençlerine bu eserleri güvenle tavsiye ediyorum.

Yalçın Toker

- I - ÜÇ AKIM

Ülkemizde üç fikir akımı vardır. Bu akımların tarihi incelenirse görülür ki, düşünürlerimiz önce **Muasırlaşmak**([1]) ihtiyacını duymuşlardır.

III. Sultan Selim ([2]) devrinde başlayan bu eğilime, İnkılâp'tan *(2. Meşrutiyet)* sonra **İslamlaşmak** emeli de katıldı. Son zamanlarda ise ortaya **Türkçülük** akımı çıktı.

Muasırlaşmak *(modernizasyon)* fikri, düşünürlerce esaslı bir kural sayıldığı için, belirgin bir yayıcısı yoktur. Her dergi, her gazete bu fikrin az çok savunucusu sayılır.

İslamlaşmak fikrinin yayıcısı ve savunucusu, **"Sırat-ı Müstakim"** ([3]) ve **Sebil-ür Reşat**([4]) dergileridir.

Türkleşmek fikrini yayan dergi **Türk Yurdu**([5])'dur. Dikkat edilirse görülür ki, bu üç akım da aynı ihtiyaçtan doğmuştur.

Tarde([6]) millîyet fikrinin gazete ile başladığını ileri sürüyor ve bu fikrini şu şekilde açıklıyor:

"Gazete, aynı dille konuşan insanları bir arada toplayan halk'ı oluşturur ve onlara ortak bir vicdan verir. Gazete, bilinçsiz olarak yaptığı bu etkiden ayrı olarak, sırf sürümünü sağlayabilmek için, okuyucularının övünme ve vatanperverlik duygularını okşamaya, onların millî geleneklerini ve övünç verici millî hatıralarını canlandırıcı sözler yazmağa mecburdur."

Bir kavimde millîyet duygusu uyandıktan sonra, komşu kavimlere de kolayca yayılır. Çünkü millîyet duygusu uyanır uyanmaz, sahiplerinde yardımlaşma, fedakârlık ve mücadele duygularını arttırarak, onların ahlâk, dil, edebiyat, ekonomi ve siyaset alanlarında ilerlemelerini hazırlar.

Bu durumu kıskanan ve imrenerek izleyen komşu kavimlerde -eğer halk dilinde yazan gazeteleri de varsa- millîyet duygusunun hızla yaygınlaşması çok normal karşılanan bir durum olacaktır.

Milliyet Mefküresi *(ülkü, ideal)*, önce müslüman olmayanlarda, sonra Arnavut ve Araplar'da, en sonra da Türkler'de ortaya çıktı. Türkler'in en sona kalması sebepsiz değildir. Çünkü Osmanlı Devleti'ni Türkler tarafından kurulmuştu.

Devlet, var olan bir milletin *(nation de fait)*, **millîyet duygusu ise, var edilmesi istenen milletin** *(nation de valonté)* **özü demektir.**

Türkler, ilerisini düşünen tedbirli bir **sezgici***(intuitif)* davranışla, bir mefkûre için, bir varlığı tehlikeye düşürmekten çekinmişlerdi.

Bu yüzden Türk düşünürleri, ***"Türklük yok, Osmanlılık var"*** diyorlardı.

Muasırlaşmak akımına bağlı olanlar, Tanzimat fikirlerini yaydıkları sırada, çeşitli unsurlardan ve mezheplerden oluşan **var olan millet**'ten, **var edilmesi düşünülen millet**'i yaratmanın mümkün olduğu inancına varmışlar, bu inançla da yıllanmış **Osmanlı** kelimesine millî renklerden bütünüyle ayrı olmak üzere yeni bir anlam yapıştırmışlardı. Acı deneyler gösterdi ki, Osmanlı kelimesine yapıştırılan bu yeni anlamı, Tanzimat yanlısı Türkler'den başka benimseyen yoktu.

Bu yeni anlamın ortaya atılması yalnız faydasız olmakla kalmıyor, Devlet ile **unsurlar**(7) ve özellikle Türkler hakkında çok zararlı sonuçlar doğuruyordu.

Dünyanın doğusu da, batısı da bize açık olarak gösteriyor ki, bu asır **Milliyetçilik asrı**dır.

Bu yüzden, yüzyılın vicdanları üzerinde en etkili kuvvet de, **millîyet ülküsü**dür.

Toplumsal vicdanların idaresi ile görevli olan bir Devlet, eğer bu önemli toplumsal etmeni yok sayarsa, görevini yapamaz.

Devlet adamlarında, parti ileri gelenlerinde bu duygu bulunmuyorsa, Osmanlılığı meydana getiren dinsel toplulukları ve çeşitli kavimleri, ruhsal (psikolojik) bir şekilde yönetmek mümkün değildir.

Dört senelik bir deneme bize gösterdi ki, yalnızca unsurların birbirleriyle kaynaşması amacıyla ***“Ben Türk değilim, Osmanlıyım”*** demek zorunda kalan Türk, unsurların ne tür bir uzlaşmaya *“evet”* diyebileceklerini sonunda çok acı bir şekilde anladı.

Milliyet duygusunun egemen olduğu bir ülkeyi ancak, millîyet zevkini benliklerinde duyanlar yönetebilirler. Türkler’in millîyet ülküsünden çekinmeleri, devlet için zararlı ve unsurlar için de rahatsız edici olduğu gibi, Türklüğün varlığı için de tehlikeli idi. Türkler millîyeti, var olan millet demek olan Devlet ile aynı anlamda algıladıkları için toplumsal ve ekonomik varlıklarının yozlaşmakta olduğunu farkedemiyorlardı. Sosyal ve ekonomik egemenlikler ülkede yaşayan başka unsurların ellerine geçtikçe, Türkler bir şeyler yitirmekte olduklarını anlamıyorlardı bile.. Çünkü, onların gözünde yalnız Osmanlı milletini meydana getiren unsurlar vardı. Kendilerinin bazı sınıflardan -isterse bunlar zamanımızda en önemli sosyal tabakaları meydana getirsinler- çıkarılmalarına önem vermiyorlardı.

Ülkede ekonomik ve teknik hayatı yönlendiren sınıfların varlığını yeterli görerek, kendilerinin bunların dışında kalmalarını bir tehlike saymıyorlardı.

İşte bu gidiş yüzünden, Anadolu’da bile, halk yahut ahâli türünde bile bir Türklük kalmadı. Türkler yalnızca *memur* ve *rençber*[(8)] sınıflarında yer aldılar. Memurluk da bu türden, *akıl rençberi* demek olduğu için Türklük, toplumsal anlamı ile rençberlik demek oldu. *Çiftçi ve çobanlar* da, hayatın yaratıcı gücünden faydalanarak yaşadıkları için, kendileri yaratıcı etmen değildirler. Koyunlar tabiatın kendi kuvveti ile çoğalır. Ekinler, tohumların içinde saklı olan Allah vergisi güçle yeşerirler.

Memurların ise üretimle hiçbir ilgileri yoktur. Oysa zihinsel becerilerin, irade ve karakterin gelişmesi ve evrimi, endüstri ve yapı gibi çalışmalar, ticaret ve serbest meslekler gibi işlerle meydana gelir. Bundan dolayıdır ki, köylü ve memur sınıflarından meydana gelen bir kavimden Devlet örgütü kurmaya kalkışmak, iktidarı

ortadan kaldırmak demek olur. Çünkü tüccar, sanatkâr, iş adamı, sırf kendi menfaati için hükümetin güçlü olmasını ister.

Hangi ülkede, hükümet memurlar sınıfına dayanırsa, orada hükümet daima zayıftır; çünkü işlerinden çıkarılan memurlar tekrar işbaşına geçmek, görev başındaki memurlar da yükselmek için, daima hükümeti güç durumda bırakmaya ve düşürmeye çalışırlar.

Milî ülkünün yokluğu, Türkler'i millî ekonomiden yoksun bıraktığı gibi, dilinin sadeleşmesine ve güzel sanatlarda millî üslûpların doğmasına da daima engel olmuştur. Bunlardan başka, millî bir ülkü olmadığı için, şimdiye kadar Türk ahlâkı da kişi ve aile ile bağımlı olarak kaldı. Sosyal dayanışma, millî onur ve fedakârlık gibi duygular, aile, köy ve kasaba çevrelerini aşamadı.. Ümmet mefkûresi çok geniş, aile mefkûresi ise çok dar çevreli olduğu için, Türk ruhu, fedakârlık ve kişisel çıkarlardan vazgeçme duygularına temel olacak kuvvetli ve hayat dolu bir ahlak görüşüne de yabancı kaldı.

İşte ekonomik, dinî ve siyasî alanlardaki millî kurumlarımızın çözülmesi bu durumun sonucudur.

Türklük akımı, Osmanlılığın karşıtı olmak şöyle dursun, gerçekte onun en güçlü destekleyicisidir. Yalnız, her yeni akımın olduğu gibi, Türklük akımının da bir takım gençlerden oluşan aşırıları vardır ki, bunlar bir takım yanlış yorumlara sebep oluyorlar. Aslında Türklük, **kozmopolitliğe**(9) karşı, İslamiyetin ve Osmanlılığın gerçek dayanağıdır.

Milliyet fikrinin gazete ile başladığını anlattığımız **Tarde**, *"milletlerarası birlik duygusu"*nun da *"kitap"*tan doğduğunu söylüyor. Gazete, halkın duygularına seslendiği için konuşulan dilin yaşayan kelimelerini kullanır. Kitap ise ilim adamlarının ve ilim yapanların kendilerine özgü ülkülerine seslenir. Bu sebeple de konuşulan dilden çok bilimsel terimlere ihtiyaç duyar.

Terimlerin halk dilinde kullanılan kelimelerden yapılmaması genel bir kuraldır. Çünkü kelimeler de tıpkı canlı ve tabii varlıklar gibidir. Terimler ise, *sun'i (yapay)* ve cansız varlıklardır.

Halk dilinin *tabii (doğal)* kelimeleri, canlı ve duygusal anlamlar taşıdıkları için, uydurma ve soyut anlamları kabul etmez, reddeder.

Bundan dolayıdır ki her kavim, terimlerini din kitabının yazılmış olduğu dilden alır. Avrupa milletleri, **İncil-i Şerif**'i Yunan dilinde yazılı olarak buldukları için, ilim terimlerini de Yunanca'dan almışlardır.. Daha sonra, Hristiyanlık noktasından Latin dili Yunanca'ya yardımcı olduğundan, Cermen ve Slav milletlerinin dillerine Latince'den bir çok terimler geçmiştir.

İslâm kavimleri ise, terimlerini genellikle Arapça'dan, bir kısmını da Farsça'dan aldılar.

Bugün bile yüzyılın bütün ilimlerini dilimize aktarırken, Yunanca ve Latince terimler yerine, Arapça ve Farsça terimleri kullanıyoruz.

Bir millette önce din kitapları yazılır. Sonra ahlâk, hukuk, edebiyat, ilim, felsefe gibi dallar dinden ayrılarak bağımsız hâle geldikçe, bunlara ait kitaplar yazılmaya başlar.

O halde gazete, halkın sosyal ve yöresel duygularını, günlük ve duygulu renklerle boyanmış olarak tasvir(10) ettiği için nasıl millîyet ülküsünü doğuruyorsa, kitap da dinin ve dinden doğan kültür dallarının ve ilimlerin, yâni *medeniyetin (uygarlık)* ilke, kural ve esaslarını soyut ve kesin bir üslûpla yazarak, milletlerin arasında ortak hayatı yâni milletler arası birlik ruhunu meydana getirir.

İlk zamanlarda, milletlerarası birlik duygusunun bütün insanlarda var olduğunu sanmak yanlış bir düşüncedir. Mesela Orta Çağ'da Avrupa'da, bir milletlerarası birlik duygusu vardı. Fakat bu duyguyu incelersek görürüz ki, Avrupa'daki milletlerarası yardım ve koruma yalnızca Hristiyan milletlere yöneliktir ve milletlerarası hukuk da Hristiyan devletlerin ayrıcalıklı hakları için araç olarak kullanılmaktadır.

Balkan Savaşı, Avrupa vicdanının bugün bile Hristiyan vicdanından başka bir şey olmadığını gösterdi. Türklerin de vicdanları analiz edilirse görülür ki, bir Türk kızını bir Arap'la, bir Arnavut'la, bir Kürt'le, bir Çerkes'le evlendirebilir, fakat kesinlikle bir Finlandiyalı ile, bir Hristiyan Macar'la evlendiremez. Bir Budist

Moğol'un veya Şaman dininden bir Tunguz'un kızını da, müslüman yapmadan alamaz.

Trablusgarp ve Balkan Savaşı'nda Türkler'in felâketlerine katılan Macarlar, Moğollar ve Mançu'lar değillerdi.

Tersine o günlerde acımıza Çin'in, Hind'in, Cava'nın, Sudan'ın, isimlerini dahi bilmediğimiz Müslüman kavimleri ortak oldular, manevî yardımlarını esirgemediler. Bundan dolayıdır ki, Türkler dil bakımından Ural ve Altay dalına bağlı olmalarına rağmen kendilerini İslam Milletleri topluluğunda sayarlar.

Antropoloji (insanbilim) ilmine göre, aynı *anotomik yapıya (vücut yapısı)* sahip insanlar bir ırk ise, *sosyoloji (toplumbilim)* ilmine göre de aynı medeniyet içerisindeki milletler de bir *beynelmilel (milletler arası)* birliktir.

Türk dili de, Türk kavmi gibi İslâm medeniyet kuşağına girdikten sonra, ***harfleri ve terimleri ile de islamlaştı.***

O halde milletlerarası birlik ruhunu oluşturan şey, kitap ve dolayısı ile de medeniyettir. Bu yüzden Türklük ile İslâmlık, biri ***"millîyet"***, diğeri ***"milletlerarası birlik"*** niteliği taşıdıkları için, aralarında hiçbir zaman çatışma olmamıştır.

Türk düşünürleri, Türklüğü önemsemeyip dinlerarası bir **Osmanlılık** tasarladıkları zaman, **İslâmlaşma** gereğini duymuyorlardı. Oysa **Türkleşme mefkûresi** doğar doğmaz, İslamlaşma ihtiyacı da duyulmaya başladı. Bununla birlikte **Milliyet** *"gazete"*den ve **Milletlerarası birlik** *"kitap"*tan doğduğu gibi, **Çağdaşlık** *(modernizm)* de *"âlet"*ten *(outile)* meydana geldi.

Bir zaman biriminin çağdaşları, o zaman biriminde *fen (teknik)* konusunda en ileri milletlerin yaptıkları ve kullandıkları bütün âletleri yapıp kullanabilenlerdir.

Bugün bizim için muasırlaşmak *(çağdaşlaşmak)* demek, Avrupalılar gibi zırhlılar, otomobiller, uçaklar yapıp kullanabilmek demektir.

Muasırlaşmak (çağdaşlaşmak), şekil ve yaşayış yönünden Avrupalılar'a benzemek demek değildir. Ne zaman ki, bilgi ve

sanayi mallarını Avrupa'dan satın alma zorunluğundan kurtuluruz, işte o zaman çağdaşlaşmış olduğumuzu anlarız.

Türkleşmek ve **İslamlaşmak** ülkülerimiz arasında bir çatışma olmadığını söylemiştik. Bunlarla çağdaşlaşma ülküsü arasında da bir çatışma yoktur.

Çağdaş olma ihtiyacı, bize Avrupa'dan yalnız bilimsel ve pratik âletlerle tekniğin aktarılmasını emrediyor. Avrupa'da dinden ve milletten doğan, bizde de bu kaynaklardan araştırılması gereken bir takım manevî ihtiyaçlarımız vardır ki, bunların da âletler ve teknikler gibi Batı'dan aktarılması gerekmez.

Öyle ise, her birinin etki alanlarının sınırlarını belirleyerek, bu üç ihtiyacın üçünü de kabul etmeliyiz. Daha doğrusu, bunların, bir ihtiyacın üç ayrı noktadan görünüş biçimleri olduğunu anlayarak ***"Çağdaş bir İslam Türklüğü"*** yaratmalıyız.

Bununla birlikte, bir süreden beri yeni âletler ile tekniğin gelişmesinden doğan çağdaş medeniyet, pozitif bilimlere dayanan yeni bir milletlerarası birlik ortaya çıkarmaktadır. Çağımızda, dine dayalı milletlerarası birlikler, yerlerini ilime dayanan gerçek milletlerarası birliklere bırakmaktadır.

Bir yandan Japonya'nın, diğer yandan Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmeleri, Avrupa Milletler Birliğine ileride göstereceğimiz üzere ***"din dışı"*** bir nitelik verdiğinden, gittikçe milletlerarası birlik ruhu ile, ümmet topluluğu sınırı birbirinden ayrılmaktadır. Yâni bugün, Türk Milleti, Ural-Altay ailesine, İslâm ümmetine, Avrupa Milletlerarası birliğine bağlı bir kavimdir.

1 **Muasırlaşmak:** Çağdaşlaşmak, çağa uyum sağlamak. Modernleşmek.

2 **III. Sultan Selim:** 28. Osmanlı Padişahı. Islahatçı bir Padişah'tır. 1789-1807 yılları arasında tahtta kalmıştır. ***Nizam-ı Cedid*** adlı modern anlamda bir Ordu kurması üzerine, Yeniçeriler'in çıkardığı Kabakçı isyanı sonunda tahttan indirilmiştir.

3 **Sırat-ı Müstakim: Eşref Edib**'in çıkardığı ve **Mehmet Akif**'in başyazarı olduğu, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarının en güçlü İslamcı dergisidir. Derginin en büyük okuyucu çoğunluğu Türkiye dışında Azerbaycan, Kırım, Batı Türkistan gibi Türk ülkelerinde olmuştur.

4 **Sebil-ür Reşat:** İslamcılık ilkesini işleyen Sırat-ı Müstakim'in kadrosu tarafından, aynı fikirleri devam ettirmek ve yaşatmak için çıkarılan, özellikle Kurtuluş Savaşımız'da bir moral güç olarak etki yapan dergimizdir.

5 **Türk Yurdu:** Türklük şuurunu uyandırma ve Türk Milliyetçiliği fikrinin yayılıp benimsenmesi, Türk kültür değerlerinin yaşatılması gibi gayelerle kurulan Türk Ocaklarının ilkelerinin yayılması için 1911 yılında çıkarılmaya başlanan ve günümüzde de halen çıkmaya devam eden dergi. Uzun yıllar Türk Yurdu dergisi **Yusuf Akçura** tarafından yönetilmiştir.

6 **Tarde:** Ünlü bir Fransız sosyoloğu. *Taklit Kanunları ve Ceza Felsefesi* isimli eserleri vardır.

7 **Unsur:** Osmanlı İmparatorluğu'nun nüfus unsurunu, çeşitli millîyetlere mensup, başka başka dilleri konuşan, başka başka din ve mezheplerden insanlar oluştururdu. **Ülke birliği** ekseni etrafında Arap, Acem, Rum, Ermeni, Sırp, Bulgar, Macar, Arnavut olmalarına bakılmaksızın bu unsurları *(uyruk toplulukları)* Osmanlılık bünyesinde birleştirmek, Devlet'in prensibi yapılmıştı. **(İttihad-ı Anâsır)**

8 **Rençber:** Irgat, işçi, köylü. *Renc: sıkıntı* + *ber: çeken* = *sıkıntı çeken*, çok ağır işlerde çalışan.

9 **Kozmopolit:** Çeşitli milliyetlerden olan insanları içine alan. Osmanlı toplumu, çok çeşitli milletlerden olan insanlardan oluşan kozmopolit bir toplumdu.

10 **Tasvir etmek:** Sözle, resim yapar gibi anlatmak.

- II - DİL

Cisimlerin uzunluğu, genişliği ve yüksekliği olduğu gibi, **toplumsal vicdanın** ***(bilincin)*** de üç boyutu vardır: **Milliyetçilik, Ümmetçilik, Çağdaşlık.**

Bu hükmün ne derece doğru olduğunu, önce toplumsal bilinci yansıtan aynalardan biri olan dil'de arayacağız.

Dilimiz, elli-altmış seneden beri genişlemek yolunu tutmuştur. Yüzyılımızın belirgin yenilikleri ülkemize geldikçe, gözümüz yeni şeyler, zihnimiz yeni kavramları görmeye devam ediyor.

Bu kavramlar isimsiz kalamıyacakları için, her gün dilimize bu karamlara karşılık olarak yeni kelimeler giriyor ve böylece dilimiz de zenginleşiyor.

Yüzyılın temsilcisi olan milletlerin gazete ve kitaplarından tercümeler yapıyoruz. Böylece kültürel ve bilimsel hayatımızda bulunmayan bir çok anlamlar, aydınlarımız tarafından yeni kelimelerin bulunup çıkarılmasını bekliyor.

Dilimiz gelişmiş dillerle karşılaştıkça, âdeta kelime kelime onları teklit etmeğe başlıyor. Bazen *hurdebin (mikroskop), dürbün (teleskop), şehkâ* yâni *şaheser, üstün eser (chef d'oeuvres), mefkûre (idéal)* kelimelerinde olduğu gibi söz yönünden kopyaları yapılıyor. Bazen de tayyare yâni *uçak (aéroplain), tekâmül (évolution), meşrutiyet (constituion), bediiyet (esthétique)* kelimelerinde olduğu gibi manâ yönünden taklit yapılıyor.

Dilimizdeki bu eğilim bize şunu gösteriyor:

Bir zaman gelecek ve Türkçe'miz, Fransızca, İngilizce, Almanca'nın bütün kelimelerinin karşılıklarına sahip olacaktır.

Bir cisme verilen isim, onun aslını anlatmaya yaradığına göre, yâni söylenen söz de onu söyleyenin ruhunu ifade ettiğine göre,

yüzyılımızın da kavramlarını ifade eden bir dili vardır ki, her dil ona uymak zorundadır. Durum böyle olduğuna göre, Türkçe, çalışmasını tamamlamış olacaktır.

Dilimize giren yeni kelimeler üç türdür:

1. Yabancı kelimeler.

2. Arapça veya Acemce'den([11]) *yapılan veya alınan kelimeler.*

3. Türkçe'den türetilen veya Türkçeleştirilen kelimeler.

Birinci tür kelimeler dilimize kaçak olarak giriyor. Dil anlayışımız, bu kelimeleri dilimizden atarak, yerlerine *"terim"* iseler Arapça ve Acemce'den, normal kelime iseler Türkçe'den karşılıklar bulunmasını gerektirir.

Terimlerin karşılıklarını Arapça ve Acemce'den yaparak, yabancı kelimeleri benimsememe özelliği yalnız Türkçe'ye ait değildir. Bütün İslâm ülkelerinin dillerinde bu özellik ortak olarak bulunmaktadır.

Dinsel terimlerde ve dinden türeyen diğer ilimlere ait terimlerde, aslında birlik hâlinde olan bu diller, beraberliklerini yeni terimlerle de sürdürmek zorundadırlar. Çünkü meselâ Rusya'daki Türkler, terimlerini Rusça'dan, Çin'deki Türkler Çince'den, biz Türkiye Türkleri ise Fransızca'dan alacak olursak, Türkçe'miz zamanla birbirinden uzaklaşır. Oysa hepimiz terimlerimizi Arapça'dan, Acemce'den veya Türkçe'den yani tek bir yerden alırsak, tam tersine birbirimize yaklaşırız.

Hristiyan milletler ise terimlerini, Yunanca ve Latince'den almışlardır.

İslâm dilleri bu terimleri aynen almakla, aynı zamanda kendi **"ümmet"** niteliğini yitirmekten korkuyor. Gerçi İslâm dilleri, terimlerini Arapça ve Farsça'dan almakla, **"ümmet birliği"**ne ait görevlerini yerine getirmiş sayılırlar diye bir kural da yoktur.

Bu terimler, her dilde başka köklerden yapılırsa, olması gereken birlik sağlanamamış olacağından **"dilde ümmetçilik"** eksik kalır. Bundan dolayıdır ki, diğer İslâm dillerinin kabul etmiş olduğu yahut kabul edebilecekleri sözleri arayıp bularak terimleri ortaya çıkarmamız gerekir. Bunun sağlanabilmesi için, İslâm ümmeti

içinde yer alan her dilde, terim yapmakla görevli din dernekleri meydana getirilmeli, bu dernekler de belirli zamanlarda **"terim kongreleri"** toplayarak durumu gözden geçirmelidirler.

İslâm dillerinin bütün terimleri bu kongreler sayesinde bir birliğe kavuştuktan sonra, artık dilimizin ümmet yönündeki gelişmeleri tamamlanmış, yâni **"Dilde İslâmlaşma"** gerçekleştirilmiş sayılır.

Dilimiz, İslâm ümmetinin genel dili olan bir *"Terimler Sözlüğü"*ne sahip olduktan sonra, Arapça ve Acemce'den kaçınma yoluna gidecektir. Çünkü Türkçe'ye giren Arapça ve Acemce kelimeler terim değildir. Gereksiz yere dilimize bir çok Arapça ve Acemce kelime girmiştir. Öyle ki, bu iki dilin Türkçe'ye etkisi, yalnız kelime vermekle de kalmış değildir. Arapça ve Farsça'nın tamlamaları, edatları, ekleri de Türkçe'ye girmiş, Türk dilinin kurallarını karmakarışık hâle getirmişlerdir.

Dilimizi anlam bakımından **Çağdaşlaştırmak**, terim yönünden de **İslâmlaştırmak**, dilbilgisi ve imlâ konularında ise **Türkçeleştirmek** gereklidir.

Türkçe'de, terimler dışında kalan bütün kelimeler mümkün olursa Türkçe olmalı, ya da Türkçeleşmiş olmalıdır.

Arapça ve Acemce *tamlamalar, çoğullar, edatlar, fiil çekimleri dilimizden çıkarılmalı, "şuara-yı cedide"* diyeceğimize **"yeni şairler"**, **"Edebiyat-ı Türkiyye"** diyeceğimize **"Türk Edebiyatı"**, **"tâbiiyet"** yerine **"tâbi'lik"**, "serbestî" yerine "serbestlik", "muciz bir muharrir" yerine **"icazcı bir muharrir"** *(özgün bir yazar)*, **"mûciz bir ifâde"** yerine *"icazcı, özgün bir söyleyiş"* demeliyiz.

Ancak Türkçeleştirmeyi yalnız kelimelerle sınırlandırmak da doğru değildir. Eğer mümkün olursa bütün bilimsel terimleri de Türkçe kelimelerden yapmalıyız. Fakat bu mümkün olmazsa, terimlerimizin Fransızca ya da Rusça yerine Arapça ve Acemce olması daha yerindedir.

Herhalde bütün Müslümanlar arasında olmasa bile, bütün Türkler arasında, kelimeler gibi terimlerin de ortak olması, yâni bütün Türklerin ortak bir edebiyat ve bilim dili olması gereklidir.

O halde, dilimizi Türkçeleştirirken, adım adım bütün soydaşlarımızın anlayacağı genel bir ortak Türkçeye doğru gitmek gerektiğini de unutmamak zorundayız.

Düşüncelerimizi özetlersek:

“Yeni kavramlar” yüzyılın, **“bilimsel terimler”** ümmetin, **“kelimeler”** ise milletin düzgün söz söyleme gücü ile ilgilidir.

Türkçe, toplum vicdanının *(bilinç)* bu üç gelişim devresine tamamen uygun, duyarlı bir aynası olmadıkça, gelişmiş, daha doğrusu tamamlanmış bir dil sayılmaz.

11 **Acemce:** Farsça, İranlılar’ın dili.

- III - GELENEK VE KURAL

Toplumsal hayatımızın hangi yönüne bakarsak, iki akımın çarpıştığını görürüz:

Bunlardan biri **cezrîlik** *(köke ait olma, kökünden değiştirme, radikallik)*, diğeri ise **muhafazakârlık** *(tutuculuk)*tur.

Birbirinin tam anlamı ile karşıtı sayılan bu iki akım gerçekte aynı temelde birleşir: **kuralcılık.**

Tutucular, yürürlükte olan kuralları değişmez gerçekler gibi görürler ve değiştirilmelerine de küfür gözü ile bakarlar. *Cezrîler (radikaller)* ise, akla uygun kuralları değişmez kanunlar gibi kabul edip, bunu kabul etmeyenleri de gericilikle suçlarlar.

Bu iki sınıfın hiçbirisi, bu eski ya da yeni kuralların nereden çıktığını, nasıl geliştiğini, daha sonraları birbirleriyle uyuşmayan çevrelere nasıl uyduğunu aramaya gerek görmezler. Çünkü her iki tarafça da kural, zaman ve zeminin *(çevre)* dışında bir *"kaim binnefs" (kendi kendine var olan)* dır. Bu, bir toplumun yaşayışındaki gelişmelerin geçici ve diğerlerine bağımlı bir aşaması değil, zaman ve çevreden bağımsız bir âlem olan işin aslında sâbit ve belirli olan başlangıcı ve sonu kestirilmez bir kuraldır.

Kurallara uymak, tekrarlana tekrarlana alışkanlık oluşturduğu için, yaşlılar genellikle tutucu olurlar. Gençler ise, medeniyetlerinde parıltılar görünün ileri milletlerin ilerlemelerindeki sebebi, uygulamakta oldukları kuralların doğruluğuna bağladıklarından, onları taklit etme hevesine kapılırlar. Bu yüzden de gençler kökten devrimciler sırasına girerler.

Adı, ister **âdet** *(görenek)*, ister moda olsun, ister görgü, ister etiket adı verilsin, ister inanç, isterse **ictihat**([12]) denilsin, **fıkıh**([13]) maddeleri veya hukuk yasaları şeklinde görülsün, **kural** daima aynı

şeydir. Gelişmenin, süreksiz ve kararsız bir duraklama noktası sayılmayıp da, donmuş ve değişmez bir şey sayılması durumunda, cansız bir iskelet hâlini aldığı görülür.

Hayatın özü yaratıcı bir gelişimdir. Gelişme süreci göstermemiş olan varlıklar cansızlardır. Kuralcılar sonuç ile sebebi karıştırıp, sonucu sebep yerine koyarlar. Kural, gelişmenin geçici bir sonucudur. Onlar bunu, gelişimin sebebi sanırlar. Sebep belli olduğu için, artık gelişimin tarihini incelemeye gerek görmezler.

Bu anlayışta olanlar, kuralı en büyük hükümdar gibi gördükleri için, uygulamadan bir fayda elde edilemediğini görünce, bütün sorumluluğu zavallı kurala yüklerler.

Radikaller ise derhal seslerini yükselterek, tutucuları susmak zorunda bırakırlar. Bu durumda yapılacak iş çok kolaydır. Eski kuralları ortadan kaldırıp, yerlerine yenilerini getirmek. Fakat bu kuralların hükümranlıkları da çok sürmez, çünkü uygulamada yine aksilikler görünmeğe başlar. Bu defa da, alışkanlıktan yana olanlar başlarını kaldırırlar. Taklitçileri ortadan çekilmeğe çağırırlar.

İşte bizde daima böyle olmuştur. Türklüğün geçmişi incelenirse;

Görülecek ki, birbirine benzemeyen bir çok tarih devreleri yaşamışız.. Kurumlarımız, birden bire zafer ganimetleri ile dolan, fakat kaynağını millî ekonomiden almadığı için yine birden bire boşalmaya mahkûm olan istilâ devletlerinin hazinelerine benzemiş, gelişme sonucu doğan yeni kurumlarımızı, tarihsel bağlarını kurarak canlı gelenekler durumuna sokacağımıza, bir tarafa atarak, her ülkeden *“tarihsiz gelenekler ve kurallar”* gibi kurumları aynen kopya edip almışız.

İngiliz mulleti kuralsız bir millettir. Ama tarihsel bağları ve ileriye dönük girişimci gelenekleri, bu millete has bir özelliktir. İngilizler’in ilerlemesini sağlayan işte bu gelenekçilikleridir.

Biz Türkler, kuralcı, fakat geleneklerine bağlı olmayan bir milletiz. Türklüğümüze ve İslamlığımıza ait geleneklerimizin tarihsel sıra ve özelliklerini aramadığımız gibi, yüzyılımıza damgasını vuran ilerlemelerin kaynaklarını ve gelişmelerini de araştırmağa gerek duymayız. Çünkü bize yalnız sonuçlar gerekli.

Türklük ve İslâmlık, birbirini izleyen iniş ve çıkışlardan sonra, bize **bilimsel ve inanışla ilgili kurallar**a ait bir takım tortular bırakmış olan Avrupa medeniyeti, bazı devrimlerimizden sonra bilimsel ve pratik kurallar gibi görünmüştür.

Bazılarımız o tortuları kullanır, diğer bazılarımız da o kuralları yağma ederiz. Kural ister alışkanlık, isterse taklit şeklinde yerleşsin, yaratıcılık ve gelişmecilik özelliğinden yoksundur. Çünkü aralıklı taklitler, hem hepsi birden bir arada olamazlar, hem de bir geçmişleri yoktur. Her biri bağımsız ve mutlak bir âlem olan kurallar, oturdukları yerde oldukları gibi kalırlar, bir gelecek de oluşturamazlar.

Gelenek ise yaratıcı ve ilerletici demektir. Çünkü gelenek çeşitli zamanları birbirine kaynaştırmış bir geçmişe, arkadan hareketli bir kuvvet gibi onu ileriye doğru iten tarihsel bir akıma sahiptir. Bu ise sürekli yeni gelişmeler, yeni yönelmeler meydana getirilir.

Gelenek, kendi başına eser verici ve yaratıcı olmakla birlikle, ona aşılanan yabancı yenilikler de damarlarındaki hayat suyundan verim alarak canlanır ve basit taklit olayında olduğu gibi çürüyüp düşmez.

Bergson(14), kişinin ruhunu *"anılarının bütünü"*, vücudunu ise *"alışkanlıklarının bütünü"* olarak görür.

Bir milletin anıları gelenekleridir. Alışkanlıkları ise kurallarıdır. Demek ki, bir milletin ruhunu gelenekler, bedenini kurallar meydana getirir. Dayanak noktasını, geleneklerine bağlı bir millet, ruhunda, kuralcı bir millet ise gövdesinde arar. Birincisi hayatın anlamlarını, ikincisi sözlerini gösterir. Birincisi tarihsel bir hürriyet, ikincisi coğrafya yönünden bir tutsaklık içinde yaşar.

Balkan Savaşı'nda Bulgarlar'la yaptığımız çatışmalarda onlar ateşli geleneklerinden, biz ise donuk kurallarımızdan güç ve yön alarak savaşıyorduk. Sonuçta tarih coğrafyaya galip geldi. *(Yâni gelenekler, kurallara, Bulgarlar da Türkler'e galip geldiler.)*

Demek ki, şimdiye kadar yürümekte olduğumuz tutuculuk ve yenileşme yollarının ikisi de çıkmaz imiş. Yeni hayatımızın bunların ikisinden de uzak durması gerek. İlk olarak önce Türklüğe ait

kurumlarımızın geleneklerini ve gelişme tarihini incelemeliyiz. Türk edebiyatı ne **Aşık Paşa** ile, ne de **Nevaî *(Ali Şir Nevaî)*** ile başlar.

Edebiyatımızın kaynaklarını bir yandan taş yazıtlarda **(Orhun Abideleri)**, ceylan derilerinde, diğer taraftan da halkın koşmalarında, destanlarında aramalıyız.

Millî veznimiz **parmak usulü *(yâni hece vezni)***dir. Millî dilimiz yalnız Türk dilbilgisine bağlı olandır.

Millî edebiyatımız, konularını ve kaynağını Türk hayatından, Türk'ün toplumsal yapısından, Türk *efsanelerinden (mitoloji)*, Türk menkıbelerinden almalıdır.

Dilimizden yabancı tamlamaları, şiirimizden **yabancı vezinleri *(aruz vezni)***, edebiyatımızdan yabancı sanatları atmalıyız. Dil ve edebiyatımıza, geleneğinin ilk noktasından başlarsak, uğradıkları geçici işgallerin kısa hastalık dönemleri olduğunu anlarız.

Türk hukuk tarihini de, *"türe"*leri, *"yasa"*ları ve *"tüzük"*leri ortaya çıkararak diriltmeliyiz.

Türk mimarlığı, Türk ressamlığı, *"ümmet devri"*nin *(Osmanlı dönemi)* yapılarında ve eserlerinde aransa bile, Türk müziği de millî şiir ve edebiyatımız gibi ancak halkın sözlü geleneklerinde ve belleğinde araştırılmalıdır.

Türklüğün, kelimelerde, atasözlerinde, deyimlerde, masallarda ve destanlarda izleri kalmış olan bir mefkûresi vardır. Bu mefkûreyi, bu dağınık enkazın arasından bulup çıkarmak ve bunda saklı olan tarih öncesi millî değerlerimizi keşfetmek en büyük görevimizdir.

İkinci olarak, müslümanlığa ait olan kurumlarımızın geleneklerini ve tarihini inceden inceye tetkik etmeliyiz. **Kelam**'ın *(Allah ve din ilmi)*, **tasavvuf**un ve **fıkıh**'ın *(dinsel hukuk)* tarihini bilmeliyiz.

Bu kurumların nasıl geliştikleri öğrenilirse, yüzyılımızda ve gelecekte göstereceği ilerlemeler ancak o zaman kabul edilebilir.

Gelenek, bir kurumun çeşitli zamanlardaki şekilleri arasında bağlantı ve uyum sağlamakla kalmaz. Bütün o kurumların ayni kökten nasıl olup da meydana geldiğini göstererek, bunların hepsini birbirine bağlar.

Durkheim’e göre ahlâk, hukuk, siyaset, mantık, sanat, ekonomi gibi kurumların hepsi dinden doğmuştur. Bu dallar, köklerini dinsel bir kaynaktan almakla canlı bir verimliliğe, güçlü bir canlılığa erişirler(15).

Gelenek, birleştirici ve toplumsal uyumu sağlayıcı olduğu için Türk’ün tarihi ile dininin özünü birbiriyle kaynaştırarak bir Türk-İslam Tarih Felsefesi meydana getirebilir.

Üçüncü olarak, yüzyılın teknik bilgilerinden, ilminden, metodlarından ve felsefesinden faydalanabilmek için bunların da gelişim tarihlerini, zaman ve topluma uyum durumlarını araştırmalıyız.

Medeniyet tarihi bize gösteriyor ki, bir ülkede sanayi gelişmeğe başlayınca, fenler ve teknikler de gelişiyor.

Fen *(teknik)* sanayiden doğar.

Sanayi: İdare ve yönlendirme işleriyle uğraşır. Bizde fen öğretimi bir araç değil amaç kabul edilir. Bizim fen bilginlerimiz yalnız fenden söz etmeyi bilirler, fennin uygulanmasını ise bilmezler. Demek ki, bizde gerçek anlamı ile ne fen, ne de fen bilgini vardır.

Fenler teknikten doğduğu gibi, felsefe de metoddan doğar.

Felsefe: Filizoflar, başkalarının bulduğu gerçekleri birleştirip düzenleyen insanlar değildir. Gerçek filozoflar, gerçeği araştıranlar, gerçeği araştırmanun usulünü bilenler ve bunu uygulayabilenlerdir.

Bugün felsefe, yeni keşfedilmiş bir takım bilgilerin toplamı olarak görülemez. Felsefe bu bilgileri devamlı olarak ortaya çıkaran ve onları düzelten usullerdir. Yine anlaşılıyor ki, bizde gerçek anlamı ile ne felsefe, ne de filizof vardır.

O halde, bir yandan tarihine ve geleneklerine bağlı bir millet olmağa, diğer yandan da uygulamalı olarak sanayie dayanan fenler meydana getirmeğe, yönünü bilimsel usullerden alan felsefeler yaratmağa çalışmalıyız.

Yüzyılın fenlerini ve felsefesini, teknolojisini ve metodunu, millî ve dinî geleneklerimize açıkladığımız biçimde aşılar ve birbirleri ile kaynaştırırsak, **Çağdaş bir Türk İslam Medeniyeti** meydana getirebiliriz.

İşte halk ruhunun **Kızıl Elma** diye aradığı bu vaad edilmiş vatana kavuştuğumuz zamandır ki, gerçek manâsı ile költürel yönden hür, medeniyet açısından da bağımsız olacağız.

12 **İctihat:** Hukuksal görüş, hukuksal yorum.

13 **Fıkıh:** Dine dayalı hukuk. Bu hukukun kural ve yargıları.

14 **Bergson:** Fransız filozofu (1859-1941). Felsefesinde insan ruhunun maddeden ayrı bir yapısının olduğunu ileri sürer. "Şuur ve hürriyet" fenomenlerini maddesel olmayan bir biçimde açıklar.

15 **Durkheim:** Fransız sosyoloğu (1858-1917). **Ziya Gökalp**'i en çok etkileyen ilim adamlarındandır. Eserlerinde çoğunlukla *ahlâk ve manevî değerler* üzerinde durmuştur. Ona göre toplumsal olaylar, kişinin dışında, objektif olarak var olurlar.

- IV - HARS *(KÜLTÜR)* TOPLUMU, MEDENİYET TOPLUMU

Sosyoloji araştırmacılarının birbirine ters düşen sonuçlara varmasının sebebi, sosyal hayatı, bazılarının ***hars (kültür) toplumu***nda, diğerlerinin ise ***medeniyet toplumu***nda aramalarıdır.

Bu görüş ayrılığı önce sosyal olayların tarifinde ortaya çıkmıştır. **Tarde**, *sosyal olayları "Taklit yolu ile genelleşmiş kişisel olgular" diye tarif ediyor.*

Durkheim, *"Bir olay, taklit yolu ile genelleşmiştir diye sosyal olay olmaz. Belki gerçekte sosyal olay olduğu için taklit yolu ile genelleşir"* diyerek, Tarde'ın fikirlerine karşı çıkıyor.

Durkheim'a göre ***kişisel olaylar***, *"acıkmak, susamaz, uyumak"* gibi kendini kişilerin ruhuna, yâni içe ait bir baskı ile belli eden ihtiyaçlardır. ***Sosyal olaylar*** ise, *"din inançları", "ahlâk görevleri", "hukuk kuralları", "siyasal ve sosyal mefkûreler"* gibi kendilerini kişilerin ruhlarına **dıştan bir baskı ile belli eden kavramlar**dır.

Bu tarifler gösteriyor ki, sosyal hayatı Durkheim, kültür toplumlarında, Tarde ise medeniyet toplumlarında aramıştır.

Dikkat edilirse görülür ki, *kişisel olaylar* adı verilen, gerek yukarda belirtilen *ihtiyaçlar* ve gerek *işitmek, koklamak, tadmak ve duymak* gibi ***duyular***, hayata ve insan türüne özgü olaylardır. Bunlara *kişisel olaylar demek doğru değildir.*

Bunların dışında kalıp da, **sosyal olaylar** adını alan olaylara gelince, bunlar da *nefsî (kişisel, sübjektif)* ve *şey'i (objektif, nesnel)* kavramlar diye ikiye ayrılabilir.

Sübjektif bir nitelik taşıyan inançlar, ahlâka ait görevler, güzellikle ilgili şekiller ve bütün mefkûreler, bir kültür (hars) topluluğunun inançlarıdır.

Objektif nitelik taşıyan bilimsel gerçekler, sağlığa, ekonomiye ve bayındırlığa ait kurallar, tarım ve ticaret âletleri ile bütün matematik ve mantık kavramları bir medeniyet toplumunun görüşleridir.

Kültür toplumuna ait tasarıların kişilerin ruhlarına yaptığı dış baskıya **yaptırımcılık** *(müeyyidiyet-sanction)*, medeniyet toplumlarına ait kavramların bağlı olduğu dış uyumluluğa **objektiflik** *(şeyiyyet, nesnellik)* denilir.

Sağlık kurallarına uymadığımız zaman hasta oluruz. Bu hastalık, hayat kanunlarına uymamanın doğal sonucudur.

Ekonomi kurallarını ihmâl ettiğimiz zaman da maddî sıkıntıya ve darlığa düşeriz. Bu sonuç da ekonominin kanunlarına uymamanın zorunlu bir sonucundan ibarettir.

Din, ahlâk ve estetik kuralları ile, millî ülkülere uymamamız vicdan mahkemelerinin, yahut mahkeme vicdanlarının bize yöneltececeği manevî, ya da toplumsal zevkin bizlere uygulayacağı *"alay etme", "gülme"* şeklinde cezalar, bu uymamanın doğal ve zorunlu bir sonucu değildir.

Bu cezalandırmalar, yukarıda sayılan kuralların, kültür toplumunun vicdanında *"değerli"* tanınmasının, dolayısı ile *"yaptırımcı"* olmasının sonucudur.

Kültürel olaylar, kişilerde **inşaî mefhumlar**ı *(dilekle ilgili kavramlar)*, yâni kıymetleri değerlendirip, sınıflandırmakla görevli **vicdan melekesi**ni [16] *(bilinç yetisini)*; medeniyet olayları ise, **ihbârî mefhumlar**ı *(bildirmeyle ilgili kavramlar)* yâni gerçekleri araştırıp birleştirmekle görevli akıl melekesini *(yeti)* meydana getirmiştir.

"Hars içinde kişi" sosyal vicdanın isteklerini kendisi için değerli mefkûreler *(ülküler)* sayıp, uyulması zorunlu kanunlar haline getirmeğe, *"medeniyet içinde kişi"* ise onları toplumsal aklın mantığı içinde düşünmeğe mecburdur.

Bir medeniyetin bilimsel kavramları, teknik âletleri, ekonomik ürünleri, taklit ve değiştirme yolu ile bir halktan diğer halka geçer. Böylece bir medeniyet toplumu önce bölgesel bir biçimde görünür, ama zamanla yavaş yavaş ülkeleri, kıt'aları ve sonunda da bütün

insanlığı kucaklar. Ancak bu noktada, gerek **Tarde** ve gerekse **“Tarihi Maddecilik”** ([17]) taraftarı olan **Karl Marx** ve **Edmond Demolins** gibi sosyologlar haklıdırlar.

İnsanlık yalnız fertlerden *(kişiler, bireyler)* meydana gelen bir medeniyet topluluğu olsa idi, olayların genelleşmesini yalnız taklide bağlamak, sosyal hayatta yalnız tekniğe ve âletlere değer vermek belki doğru olabilirdi. Oysa insanlık, yalnız fertlerden meydana gelen bir medeniyet topluluğundan ibaret değildir.

Kişiler *“aile”, “oymak”, “nahiye” (bucak-kommune), “ocak” (corporation), “sınıf”, “dinî cemaat”, “kavim”, “ümmet”, “devlet”* gibi bir çok kültür toplumları içinde yoğrulup gitmiş ve sonunda kişi olma özelliklerini kaybetmişlerdir..

Sosyal olayları, maddî olanlara benzetirsek ise şunları söyleyebiliriz:

Toplumun parçaları sayılan insanların bir araya toplanması, yalnız kurallara dayanan bir karışma şeklinde olmamış, kimyasal birleşmelerde olduğu gibi, toplumun parçası olan fertleri birleşik moleküller haline getirilerek, ortada bu moleküllerle bunların birleşik hâli kalmıştır.

Bu arada, çeşitli şekil ve özelliğe sahip organizmaların hücrelerden oluşmuş olmaları ve varlıklarının o toplumsal varlıklara bağlı bulunması durumu böyle açıklanabilir.

Toplumsal uyuşmalar yahut kuruluşlar, insanların serbestçe birleşmelerine engel olduğu için, medeniyet toplumunun gerektirdeği taklit ve alış-verişler aksamasız olarak süremez.

Devletler, kendi sanayilerini korumak ve geliştirmek için, yüksek gümrük vergileri koymak suretiyle dış alım-satımların serbestçe yapılmasını önlerler.

Kavimler de, millî dillerinin saflığını korumak için yabancı kelimeleri dillerine sokmamağa, edebiyatlarını millîleştirmek için milletlerarası nitelikteki “*klasik edebiyat*”ı bırakarak, konu ve esaslarını halk edebiyatından almağa çalışırlar.

Ümmetler, milletlerarası hukuk ve ahlâka, dinlerini temel sayarak - Avrupa’nın her zaman, özellikle de Balkan Savaşı’ndan

yaptığı gibi - insanlığa ait kutsallık ve dokunulmazlık haklarını yalnız kendi dindaşlarına tanırlar.

Aile, *"karı-kocalık", "ana-babalık", "evlatlık-kardeşlik"* gibi özel ilgiler kurarak, dışarıya karşı mülkiyet ve birlikte yaşama yönlerinden tam bir birlik oluşturmuş topluluk görünümü verir.

Aşiret *(oymak)* bir çobanlar topluluğunu, **nahiye** bir köy veya kasabayı, **ocak** bir sanattan olan kişileri, **korporasyon** bir mesleğin bütün meslektaşlarını, **cemaat** bir bölgedeki aynı mezhepten olan kişileri, yabancılara karşı yekvücut olmuş bir aile haline getirir.

Fert, bu topluluklardan her birinin kendine ait vicdanından kaynaklanan durumdadır ki, medeniyet toplumunun içinde yaşar. **Durkheim** sosyal yapının tabii parçaları olan toplulukları göz önüne aldığı içindir ki, en sözü geçen bir sosyolog olarak tanınmıştır.

Kültürel nitelikte olan topluluk vicdanları, topluma ait olan akıl ve mantıkla sürekli bir çatışma durumundadır. Fert zaman zaman vicdanına esir olduğu için mantıklı düşünemez. Bazan da aklına, olduğundan fazla yetkiler verdiği için vicdanının duygularını boğar.

Vicdan ile akıl, yahut da *kültür (hars)* ile medeniyet arasındaki bu çekişme, kaçınılması imkansız bir zorunluluk değildir. Çünkü *vicdanın görevi, toplumsal çekiciliği bulunan kıymetleri değerlendirmek, aklın görevi ise varlıklarla ilgili objektif gerçekleri iyice incelemektir.*

Birincisi *(yâni **vicdan**)*, *"Niçin yaşamak?"* sorumuza; *"Mefkûre ve ülkü için"* cevabını verir.

İkincisi *(yâni **akıl**)*, *"Nasıl yaşamalı?"* sorumuza; *"Akla uygun bir şekilde"* cevabını verir.

Vicdan, *inşaî (yaratıcı, yapıcı, dilekle ilgili)* hükümleri ile irademizi yönlendirir. **Akıl** ise, *ihbarî (bildirme ile ilgili)* hükümleri ile tedbirli olmamızı sağlar. Özetle vicdan bize gayeleri, akıl çareleri *(yâni vicdan amaçları, akıl bu amaçlara ulaştıracak araçları)* gösterir.

Edmond Demolins'e göre, eğitim ve siyasetin hedefi, kültür yanlısı olan fertleri, medeniyet yanlısı fertler halinde değiştirmeyi

sağlamaktır. Çünkü o, **Anglo-Saksonlar**ın([18]) gelişmişliklerini ***ferdiyetçi*** *(bizim deyimimizle medeniyetçi)* olmalarına bağlar.

Doğu milletlerinin gerilemelerini ise, toplulukçu, cemaatçi *(bizim deyimimizle kültürcü)* olmalarına bağlıyor. Ne var ki, milletlerin geri kalmışlık ve kalkınmışlıklarını böyle tek bir sebebe bağlamak bilimsel olamaz.

Bundan başka, Anglo-Saksonların cemaatçi olmayıp da, ferdiyetçi oldukları konusundaki iddia da doğru değildir. Gerçi Anglo-Saksonlar bizim gibi devletçi değildirler. Ancak ne var ki, kültür toplumu yalnız devletten ibaret bir kurum değildir.

İngiltere'de kültürel topluluklar durumunda olan yerel yönetimlerin, millî mezhep örgütünün, asilzâdeler örgütünün etkinliği ve gücü pek çok ülkedekinden daha büyüktür. Anglo-Saksonlar'ın gelenekçi bir toplum olmaları da kültürcü olduklarının belgesidir. Şu kadar ki, orada kültürel hayat, bu kuvvet ve sağlamlığına rağmen medeniyet hayatının gelişmesini engelleyememiştir.

Kültür ile medeniyet arasında tabii olmayan bir savaş olabildiği gibi, bir kültür toplumu içindeki çeşitli zümrelerin vicdanları arasında da sağlıksız ayrılıklar meydana gelebilir. Mesela bazı durumlarda, aile bağlılığına olan aşırı düşkünlükler millî birliği bile zayıflatabilir. Bazı durumlarda ise, dine bağlılıktaki aşırılık, millî birliği ortadan kaldıracak hâle gelir.

Bazen de millîyet hissi, ortak vatan ve devlet duygularını yok etmeğe çalışır. Avrupada bu durum sınıfçılık, vatan düşmanlığı, asker düşmanlığı gibi toplumsal hayat için sağlıksız sayılan sonuçlar doğuruyor.

Sosyoloji ilminin görevi, işte yukarıda örneklerini gösterdiğimiz toplum içinde tabii olmayan bu savaş durumlarını toplumsal barışa dönüştürmektir. Mesela gerektiğinde aile, içinde bulunduğu zenaat ocağı uğruna, zenaat ocağı da devlet uğruna kendini gözden çıkarabilmelidir. Keza aile ve devlet, toplum içindeki din ve dil topluluklarına değer vermeli, toplumsal nitelikteki bütün zümrelerden üstün olması gereken milletin, dil topluluğundan *(yâni*

aynı dili konuşan insanların oluşturduğu topluluk), milletlerarası birliğin de medeniyet topluluğundan meydana geldiğini göz önünde bulundurmalıdır.

Ayrıca şu nokta da bilinmelidir ki, medeniyet topluluğu bir "çarşı esnafı" şeklinde başlar. Çarşıda terzi, kunduracı, fırıncı, tuhafiyeci gibi meslek mensupları yalnız kendi menfaatleri için çalışırlar. Ne var ki, bunların kendi menfaatleri için yaptıkları çalışmalardan ***"kamu yararı"*** meydana gelir.

İşte bunun gibi, bir medeniyet topluluğu içinde yer alan çeşitli milletlerin her biri de, üstün bir kültür yapmak üzere bir işbölümüne girmişlerdir. Kişisel yeteneklerin başka başka oluşundan bölgesel işbölümü ortaya çıktığı gibi, millî yeteneklerin farklı olmasından da milletler arasında farklı kültürler oluşur.

Önceleri birbirlerine yakınlaşmaya başlayan halklar, ticaret, kültür ve teknik alanlarda karşılıklı ilişkiye girişirler. Zaman içinde bu ilişki çevresi de genişler. İlk çağlarda bile *Akdeniz bölgesinde yaşayan kavimlerin, birbirleriyle alış-veriş yapmakta, birbirlerinden bilgi ve teknik değiş-tokuşu yapmakta olduklarını görmekteyiz.*

Ümit Burnu'nun bulunuşu, Amerika'nın keşfedilmesi, kitap basma tekniğinin ve matbaanın bulunuşu, Süveyş Kanalı'nın açılması, demiryollarının, telgraf ve posta örgütlerinin kuruluşu milletler arasındaki ilişkileri arttırmış ve gittikçe evrensel bir durum meydana getirmiştir.

Kültür toplulukları önce, kendilerini aynı dedenin torunları sayan bir *sop (klan)* olarak ortaya çıkar. Demek oluyor ki ilk kültür topluluğu, *din ve aile ile ilgili* bir niteliktedir.

Bu aile önceleri sadece *dinî bir hayat yaşadığı* için *dinî bir topluluk* durumundadır.

Diğer bütün toplumsal zümreler, bu *dinî topluluktan (yâni aileden)* sırasıyla, *boy, oymak, köy, kasaba, sınıf, ocak, cemaat, bucak, kabile, ümmet ve devlet* türemeğe başlar.

O halde **medeniyet toplumu**nun bağlı olduğu sosyal kural, çerçevesinin gittikçe genişlemesi, kültür toplumunun bağlı olduğu

kural ise, belli olmayan ve kişilerin toplum içerisindeki çeşitli ödevlerine göre bölünme ve çeşitlenmeleridir.

Bu anlatılanlardan anlaşılıyor ki, muasırlaşmak kelimesinin anlamı, çağdaş medeniyet topluluğunun gittikçe gelişen bilim ve teknik düzeyinde, hiçbir milletten geri kalmayacak üstün bir yer elde etmektir.

Medeniyet toplumu içerisinde, ortak bir hayat düzeyinde olmayı istemek ve yaşamak, aile ve devlet hayatının özelliklerine, hatta millet ve ümmet topluluğunun içinde bulunan kültürel dayanışmalara ters düşmez.

Biz Türkler, çağımız medeniyetinin akıl ve bilimiyle donanmış olarak, bir **Türk-İslam Kültürü** yaratmağa çalışmalıyız.

16 **Vicdan:** Fransızca Conscience kelimesi, psikolojide ve sosyolojide farklı anlamlara gelir. Biz bu kelimenin psikolojideki anlamını karşılamak üzere *şuur*, sosyolojideki anlamını belirtmek için *vicdan* sözünü benimsiyoruz. (Z. G.)

17 **“Tarihi Maddecilik”:** Marksist felsefenin, diyalektik materyalizme (maddecilik) temel teşkil eden bir bölümüdür. Bu görüşe göre, tarihî olayların ve toplumsal gelişmelerin sebebi maddîdir. Maddî sebepler sınıfsal çatışmayı getirir.. v.b.

18 **Anglo-Sakson:** İngiliz adalarında yaşayan ve Büyük Britanya Krallığı halkının temelini meydana getiren, Cermen kavimlerinden üçüne *(Angeller, Jütler, Saksonlar)* verilen isim. İngilizce konuşan İngilizlerle birlikte, Kuzey Amerikalılar da Anglo-Sakson diye kabul edilirler.

- V - TÜRKLÜĞÜN BAŞINA GELENLER

Vaktiyle çeşitli kavimlerden memurların *“ikbal kabesi” (talih ve mutluluğun kapısı)* sayıp yöneldikleri Bizans’ta kozmopolit([19]) bir sınıf oluşmuştu.

Bunlar kendilerine bir isim aramışlar. Sonunda *şehrî (şehirli)* sözünde karar kılmışlardı. Şehrî’nin millîyeti yoktu.

Sürurî’nin([20]) **Refii Ahmedi**’ye söylediği:

Ben ve sen, her ikimiz de şehirli değiliz
Zira ben Türk’üm ve sen ise Kürt’sün

Mısralarından anlaşıldığı gibi Şehrî ne Türk, ne Kürt, Ne Arap, ne Arnavut’tu, yâni bütün millîyetlere düşman bir topluluktu. Bu topluluk Arap’ı beğenmez, Kürt’ü hafife alır, Laz’la eğlenir, Türk’e de hakaret ederdi.

Ahmet Vefik Paşa’nın([21]) ***Müntehebat-ı Durub-ı Emsal*** *(Atasözlerinden Seçmeler)*’ini açarsanız bu kavimler hakkında bir takım saygısızca açıklamalarla karşılaşırsınız.

Şehrî’lerin söyledikleri bu sözler, onları söyleyenlerin ruh yapısını açıkça gösteren belgelerdir. Bunlardan Türkler’le ilgili olarak söylenenleri görelim:

Türk atına binince bey oldum sanır.
Türk olana şehir içi zindan olur.
Türk pohpohu, Acem pehpehi sever.
Türk işi ödünçtür.
Türk danişmend (bilgili) olur, adam olmaz.
Türk ne bilir bayramı, lak lak içer ayranı.
Türk ve Tosun çünkü doğdu anadan

/Öğüt aldı eşek ile danadan.
Türk'ün aklı sonradan gelir.
Türk derneği olmaz.
Türk'e beylik vermişler,
İptida (önce) babasını öldürmüş.

Bu şehrîlerin tarih kitaplarında kavim isimleri daima şöyle yazılırdı:

Etrak-ı bî idrak *(Etrak = Türkler, bî idrak = idraksız, anlayışsız)* Yâni ***idraksız, anlayışsız Türkler.***

Ekrad-ı bed-nihad *(Ekrad = Kürtler, bed-nihad= kötü soylu)*

Bu durum *millîyet duygusu*nun henüz pek duyulmadığı zamanlarda o kadar çok dikkat çekmiyordu. Fakat son zamanlarda millîyet duygusu büyük önem kazanmağa başladığından, Türkler'den başka hiçbir kavim bu hakaretlere katlanamaz oldu.

Bir taraftan hrıstiyan kavimler, bağımsızlık davası güderken, diğer yandan da müslüman kavimler kendi millîyetleri ile öğünmeğe, kavimleri aleyhine söz söyletmemeğe koyuluyorlardı.

Milliyet fikrini İslam âlemine ilk getirenler Araplar'la Arnavutlar'dır.

Mısır'da **Abdullah Nedim** *Arap millîyetçiliğini*, İstanbul'da **Naim Bey Fraşeri** *(Kaamus-ı Türkî yazarı Şemseddin Sami'nin ağabeyi) Arnavut millîyetçiği*ni canlandırmaya çalışıyorlardı.

Bir mefkurenin güçlenmesi için iki duygunun yardımına ihtiyaç vardır:

1. Millet sevgisi.. Bu duygu millî övünç vesileleri ile geleneklerden kaynaklanarak doğar.

2. Milli kin.. Herhangi bir zulûm ve baskıya karşı, hınç ve düşmanlık uyanması ile oluşur.

Abdullah Nedim ile Naim Fraşeri'nin her ikisinde de, bu millî kini uyandırabilmek için, *"Türk düşmanlığı"*nı yaydıklarını görüyoruz.

Arabi Paşa'nın mürşidi(22) olan Abdullah Nedim'in prensiplerinden biri de ***"üttürüküttürük"*** *(Türk'ü terket)* sözü idi. Arnavut millîyetçisi Naim Fraşeri'nin aşılamağa çalıştığı fikirler,

yurdumuzda etki alanı bulduğu için, o fikirler ve savunucuları hakkında pek çoğumuz bilgi sahibiyiz.

Bundan 17-18 yıl önce bir okula girebilmek için İstanbul'a gelmiştim. Sonradan siyaset alanında ün kazanan bir Arnavut doktor, bana şu sözleri söylemişti:

"Biz Arnavutlar, idarenin zulüm ve baskısını yıkmak için Türkler'e yardıma hazırız. Fakat şu noktayı iyi bilmelisiniz ki, bizce bir Abdülhamid baskısı yok, üzerimizde bir Türk baskısı vardır. Bugünkü idarenin sorumluluğu doğrudan doğruya Türkler'e aittir. Eğer bu zâlim hükümete son vermezseniz, biz silahlarımızı, sizi yöneten kişiye (Padişah Abdülhamid) değil, sizin göğsünüze çevireceğiz."

O zamandan beri dikkat ettim, Arnavut gençleri, Türkler'in yaratılış olarak ilerleyip gelişmeye yatkın olmadıkları, Türkler'le ortak hayat sürerlerse kendilerinin de yok olacakları şeklinde mantıklar yürüterek kendi millîyetçilik fikirlerini yayıyorlar.

Aşılamaya çalıştıkları bu fikirler, yalnız Arnavut gençleri için değildi. Arap ve Kürt gençlerine de bu fikirleri yaymağa çalışıyorlardı. Hatta Türkler'in barbar ve soysuz olduklarına, Türkler'i bile inandırmaya çalışıyorlardı. Bu sebeple o zaman, Türk ismini benimseyen tek bir Allah'ın kulu bile yok gibiydi.

İstanbullular kendilerine *Şehrî* adını verirlerken, taşralılara ise coğrafya bakımından bulundukları yerlere göre *Arnavut, Arap, Kürt, Laz* diyorlardı.

Bu duruma göre; *Rumeli'de oturanlar genellikle Arnavut, Karadeniz kıyılarındakiler Laz, Doğu Anadolulular Kürt sayılıyordu.*

Coğrafya sebebiyle oluşan bu tür bir kavimciliğe ulaşamayanlar ise, kendilerinden daha parlak ve üstün gördükleri kavimlerden birine mensup olmayı gönüllü olarak kabul ediyorlardı. Bu yüzden *Türk soyundan gelmelerine rağmen pek çok genç, Arnavutluk ya da Kürtlükle övünüyorlardı.* ***Türklüğü ile övünen sanki tek bir kişi bile yoktu.*** Türk ismini, sanki utanç duyulacak bir sıfatmış gibi kimse

üzerine almak istemiyordu. *Türk, Doğu Anadolu'da "Kızılbaş", İstanbul'da da "kaba köylü" anlamına geliyordu.*

Arnavut millîyetçisi Naim Bey'in *(Fraşeri)* en ateşli arkadaşlarından ikisi, diğerlerine göre Türk oğlu Türk'tü.

Bunların aşıladıkları fikirler yüzünden, *Türk olduklarından asla şüphe edilmeyen bazı Diyarbakır'lı ve Harput'lu doktorlar da kendilerini Kürt sanıyorlardı.* Tarihte bu acıklı duruma ikinci bir örnek daha bulunamaz.

Dışarıda Avrupa, Türkiye'deki rezaletlerden dolayı yalnız Türkler'i suçluyor, içerde de Müslüman olan ve olmayan bütün kavimler, Saray'ın baskısından, Devlet memurlarının yaptığı eziyetlerden ve Hükümetin yolsuzluklarından hep Türkler'i sorumlu tutuyorlardı.

Türk kavmi ise ortaya çıkıp, ***"Ben varım!"*** diyemiyordu.

Ortada Türk'e yüklenen bir sorumluluk yükü vardı ama, onu ***benimseyen bir omuz yoktu!***

Türkler, millî bir görev yüklenmemiş olan, kendi başlarına kalmış fertlerden oluşuyordu!

Millî bir bilince, millî bir mefkureye sahip olmayan bir topluluktan ahlak, millî birlik, fedakârlık beklemek boşunadır. İşte yaratılış bakımından soylu bir kişiliğe sahip olan Türkler'in toplumsal açıdan yozlaşmaları, ancak ***"öz benliğini tanımamak"*** ve ***"millî sorumluluklarını bilmemek"*** yanılgılarından ortaya çıkıyordu.

Evet, Avrupa haklı idi. Abdülhamid yönetiminin zulüm ve baskılarının hesabını vermeğe mecbur olanlar Türkler'di. İkinci Meşrutiyet'ten sonra da iktidarda hangi parti bulunursa bulunsun, onların yaptıklarından Türkler sorumlu idi. Gelişmelerin sonucunda zararlı çıkanlar da Türkler olacaktı. Nitekim Arnavutlar isyan ettikleri zaman, parti farkı gözetmeksizin bütün Türk memurları kovdular. Ele geçirdikleri, Türk subay ve erleri de öldürdüler.

Tanzimatçılar, Türklüğün yüzüne şu şekilde aldatıcı bir peçe çekmek istemişlerdi:

“Millî bir Türk dili yoktur! Bütün unsurlara ait olan ortak bir Osmanlıca vardır! Bütün bu unsurlar birbirleriyle kaynaşmış yeni bir örnek kavim, tarihi bir soy, bir “Osmanlı Milleti” meydana getirmişlerdi. Bu milletin kendine özgü bir dili olduğu gibi, kendine özgü bir tarihi de vardı..” ([23])

Tabii bu yalana hiçbir unsur inanmadı. Her kavim okullarında kendi tarihini okuttu. Kendi dilini öğretti.

İkinci Meşrutiyet’ten sonra **Tanzimatçılar**’ın başlattığı bu *“gözbağlayıcılığına”* olduğundan fazla önem verilince, *azınlık unsurlar, “Bizi Türkleştirmek istiyorsunuz!”* diye bağırıp çağırmaya başladılar.

Gerçekten de bu ***“Osmanlılaştırma”*** politikası, ***“Türkleştirmenin”*** gizli bir başlangıcından başka bir şey değildi. Osmanlılıktan amaç devlet ise, zaten her Osmanlı teb’ası *(uyruğu)* bu devletin bir bireyi idi. Yok bundan amaç, dili Osmanlıca olan yeni bir millet yaratmak idi ise, Osmanlıca dedikleri Türkçe’den başka bir dil olmadığı için bu yeni millet elbette başka isim altındaki bir **Türk Milleti** olacaktı.

Bu durumu unsurlar çok iyi anladılar ve kendi millîyetlerini koruyabilmek için, maddi ve manevi teşkilatlarına daha çok önem ve düzen vermeğe başladılar.

Tanzimat’ın bu tuzağına düşenler ise yalnız Türkler oldu. Türkler, dillerinin gerçekten üç dilden *(Arapça, Farsça, Türkçe)* meydana gelen Osmanlıca olduğuna inanarak *halk dili* ile söylemeyi ve yazmayı bir *gericilik ve tutuculuk* saydılar.

Tanzimat ruhu, 2. Meşrutiyetle halka kullanmağa hazır olmadığı bir hakimiyeti verdiği halde, kullandığı öz dilini vermiyordu. Onun millîyetinden, millî tarihinden söz etmesine de pek tabii hiç katlanamıyordu.

Türk gençliği, bir yandan dil ve edebiyat sadeleşmezse, millî ülkü ruhlarda coşturucu ve fedakarlığa yönlendirici bir etkinlik kazanmazsa, millî ekonomik hayat kavgasında yabancılardan arınıp doyurucu olmazsa, **Türklüğün** ve aynı zamanda Osmanlılık ve İslamlığın yok olacağını kısa sürede anladı.

Diğer yandan da, gözleri perdeleyen o yalancı örtüyü atmadıkça, hiçbir unsurun samimiyetine inanmasını sağlayamayacağını ve bu yüzden de azınlıkların kaynaşması gayesine ulaşılamayacağını görmüş oldu.

Bunlardan başka, *bütün millîyetler oluşmuşken Türk'ün şanlı övünç kaynaklarından söz edilmemesi,* Türk gençlerinin de öteki kavimler tarafından temsil edilmesi tehlikesine sebep olacağını gözden uzak tutmadı. Sonunda işte bu üç sebebin itici gücü ***Türklük Mefkûresinin ateşlenmesini*** *(bir reaksiyon olarak)* sağladı.

Bu yeni milletin *(yâni Türk Milleti'nin)* ortaya çıkışını bütün azınlık kavimlerin millîyetçileri de sevinçle karşıladılar. *Bu olaya sevinmeyenler ise yalnızca şehrîler ve Tanzimatçılar*'dı.

Acaba ***Türkler'de millîyet duygusunun uyanması***nın faydası mı yoksa zararı mı olmuştu?

Bu noktada hiç kimse tarafından hiçbir zarar öne sürülmemişti. Ama faydaları sayılamıyacak kadar çoktu:

"(Bu sayede) **Türkçenin sadeleşmesi ve özleşmesi**..

Dilbilgimizin yabancı kurallardan kurtulması..

Şiirimizin millî vezin (hece ölçüsü) ile yazılması..

Edebiyatımızın, Yunan ve İran masallarından arındırılarak millî hikaye ve masallarımızla süslenmesi..

Millî uyanışla birlikte ondan ayrılması imkansız olan dini uyanışın da başlaması..

Bağlı bulunduğumuz "ümmet" ile, milletlerarası birliğin belirlenmesi..

Millî ekonomi..

Millî spor.. ve

Millî ahlâkın gelişmesi..

Gençlerde bir ***millî ülkü uğruna ölme*** *duygusunun doğması..*

Azınlıklarla bir arada yaşama duygusu *dolayısı ile anlaşabilmenin kolaylaşması..*

Herkeste ***millî bir sorumluluğun duyulması ve yüklenilmesi****.."*

Bugün milletini seven her Türk, hareketleriyle kavmine zarar vermekten kendini alıkoymak ve milletini yüceltmeye çalışmak

zorunda olduğuna inanmaktadır. Bundan dolayı da, görevlerini daima göz önünde bulundurmağa çalışmaktadır.

Türk gençleri çok iyi anlamışlardır ki, bugün için en kutsal görev, Türkler'in bütün siyasi parti ve bütün toplumsal akım farklarını bir tarafa bırakarak birleşmeleridir. Bu birleşme gerçekleşince, İslamlığın birliği ve Osmanlılığın bütünlüğü daha güvenilir bir duruma gelecektir.

Türk kavmi kendi varlığını anlar anlamaz, Arapların ve öbür azınlıkların ilerlemek için ihtiyaç duydukları şeyin ne olduğunu da bu yeni duygunun ışığıyla gördü.

Yukarıdaki bölümde, hükümetin ve siyasi partilerin yaptıklarından Türkler'in sorumlu tutulduklarını ve bu yüzden azarlandıklarını söylemiştik. Elbette bu durumun doğal sonucu olarak Türkler lehine bazı olumlu gelişmeler de beraberinde gelecekti. Mesela Hükümet Araplar'a bir takım izinler verdiğinde ortaya çıkan bu sonuca *"Türk-Arap yakınlaşması"* adı verildi. Buna Hükümet ile Araplar'ın veya **İttihat ve Terakki Partisi** ile Araplar'ın yakınlaşması denilmedi.

Görülüyor ki, **Türk kavmi *"Ben de varım!"*** dedikten sonra, sorumluluğunun önemini ve lüzumunu daha iyi anlayabiliyor ve bugün **millîlik duyguları**ndan uzaklaşmaları imkansız olan aynı dine ve devlete mensup olanlarla daha iyi anlaşabilme yollarını bulabiliyor.

Dün uzun süre kalıcı olacağına inanmadığı için hiçbir Hükümetin reform konusunda verdiği sözlere güvenemeyen azınlıklar, yarın karşılığında görevlerini ve sorumluluklarını bilen, ölümsüz bir Türk kavmi bulduklarında, bu kalıcı kişilerle anlaşma imkanını görecekler ve şimdilerde yaptıkları gibi yabancı denetimi isteme yanlısı olmayacaklardır.

Türk, kendi varlığına saygı göstermeğe başladıktan sonra, azınlıkların millîyetlerini de saygıdeğer bilecek, kendi hak ve ödevlerini tanıdığı gibi azınlıkların hak ve ödevlerini de tanımaktan kaçınmayacaktır.

Men arefe nefsehu fakad arefe gayrehu

(Kendini tanıyan herkesi tanır)

Bazıları Osmanlı Devleti'nin nüfus unsurunu oluşturan kavimlerin hepsi için ***"Millilik duygusu"***nu haklı ve tabii gördükleri halde, Bundan Türkler'i ayrı tutuyorlardı.

Diyorlardı ki:

"Türkler egemen durumda oldukları için millî hakların tamamına zaten sahiptirler.. Onların millîlik duygusu ile daha önce ellerinden zorla alınmış olan ve bu sebeple şimdi geri almak isteyecekleri hiçbir hakları yoktur.."

Eğer böyle düşünen kişiler, *"Osmanlı Devleti bir Türk Devleti'dir"* demiş olsalardı, belki haklı görülebilirlerdi.

Oysa bu Devlet'in, Osmanlı adı altında, çeşitli unsurlardan meydana gelen bir hükümet tarafından yönetildiğine inanmakta idiler.

Bu devlet bir Türk Anayasası ile yönetilmediği için Türkler'in siyasi haklar yönünden farklı yanları yoktu. Hal böyle olunca da, diğer unsurlar gibi Türkler'in de millî bir bilince, millî teşkilatlanmaya ihtiyaç duymalarının yadırganmaması gerekir.

Türkler'de millîyet duygusu uyanmaya başlayınca Türk kelimesi başka türlü de saldırılara uğradı:

Hülagu'nun(24) yaptığı vahşi zulümlerle Türkçülük arasında bir ilişki varmış gibi saldırı hileleri yapılmaya başladı. Bir diğer yandan da Türkçülük, İslama ters düşmekle suçlandı.

Oysa Türkçüler'in hedefi ***"Çağdaş bir İslam Türklüğü"*** idi. Çünkü Türkler'in **Millet Mefkûresi** Türklükse, ümmet mefkûresi İslamlıktır.

Bence Türkçüler'in ayrıca bir ümmet programları da olmalıdır. Ve içinde başlıca şu esaslar bulunmalıdır:

1. Bütün İslam kavimleri arasında, ortak olan Arap harflerini değiştirmeden kullanmak.

2. Bütün İslam kavimlerinde, bilimsel terimlerin ortak bir duruma getirilmesi için İslam kavimleri arasında terim belirleme kongreleri düzenlemek ve terimleri Türkçe'den, Arapça'dan ve Farsça'dan

yapmak. *(Bu amacı gerçekleştirmek için Paris'te, Türk, Mısırlı, Hintli ve İranlı öğrenciler arasında bir anlaşma yapılmıştı.)*

3. Bütün İslam kavimlerinde ortak bir eğitimin gerçekleşebilmesi için eğitim kongreleri toplamak.

4. Bütün İslam kavimlerinin müftülükleri arasında devamlı bir bağ kurmak.

5. İslam ümmetinin simgesi olan *Hilal'in (ay)* kutsallığını korumak için birlikte hareket etmek.

Bu ilkelerden anlaşılıyor ki, Türkçülük aynı zamanda İslamcılıktır.

Yalnız Türkçüler, İslam ümmetçisi olarak kendilerini İslam Milliyetçileri'nden ayırt ederler.

Çünkü İslam kavimlerinde millîyet duygusunu yok eden, böyle tabii olmayan bir birlik kurmayı bugün ne Türkler, ne Araplar, ne Hintliler *(Pakistanlılar)*, ne Afganlar, ne Berberiler([25]), ne Farslar kabul edebilirler.

Türkler millî ülkülerini kuvvetlendirmek için, dindaş ve vatandaşı olan hiçbir kavme karşı "millî kin" aşılamağa çalışmadılar. İslam ümmetçiliğinden hareket ederek sonradan bu davranış içine giren Abdullah Nedim'lerin, Fraşerli Naimler'in yollarından gitmediler.

Mısır'da ve Arnavutluk'ta Hristiyan Mısırlı ve Arnavutlar'ın bulunması ve bunların Müslüman olanlarla birlikte yaşamaları yüzünden bu kişilerin bu düşüncelere yönelmiş oldukları düşünülebilir..

Buna karşılık Türkler'in tamamına yakını Müslüman dinine mensup oldukları için, Türkçüler hiçbir zaman İslam ümmetçiliğine ters düşen bir duygu beslemeyeceklerdir.

Bunun yanı sıra Türkçüler, çağdaşlaşmak gereğini de benimsedikleri için, Müslüman olmayan kavimler hakkında bu medeniyet yüzyılının gerektirdiği saygılı durumu da koruyacaklardır.

19 **Kozmopolit:** Çeşitli milletlerden olan insanları içine alan.

20 **Sürurî:** 18. Yüzyıl Divan Edebiyatı şair ve tarihçilerinden. Divan'ı vardır. Tarihleri **Ahmet Cevdet Paşa** tarafından ***Sürurî Mecmuası*** isimli bir kitapta toplanmıştır.

21 **Ahmet Vefik Paşa:** (1823-1891). Osmanlı döneminin Devlet adamı ve edebiyatçılarından, büyük Türkçü. Osmanlı Devleti'nde Meclis Başkanlığı, Maarif Nazırlığı ve Sadrazamlık yaptı. Tanzimat döneminde Türkçülük akımına öncülük etti. Moliere'den tiyatro eserleri adapte etti. **Şecere-i Türki** *(Türklerin Soykütüğü)* eserini Çağatayca'dan Türkiye Türkçesine çevirdi. ***Lehçe-i Osmanî*** isimli sözlüğü hazırladı. Bkz. **Ahmet Vefik Paşa/Yalçın Toker**, *Toker Yayınları 100 Büyük Edip ve Şair Dizisi no. 50*

22 **Mürşid:** Aydınlatan, yol gösteren, akıl veren.

23 **Unsurlar:** Osmanlı Devleti'nin oluşumunu sağlayan, Türkler'le birlikte Arap, Rum, Arnavut, Bulgar, Sırp v.b. kavimlerden her birine unsur denilir. Bunlar Türk unsuru karşısındaki azınlıklardır. Unsurların bir araya gelerek, **Osmanlı diye bir bütünü oluşturmalarını öngören görüş *"ittihad-ı anasır" (unsurların birleşmesi)*** dir.

24 **Hülagu:** (1217-1265) Cengiz Han'ın torunu, İlhanlı Devleti'nin kurucusu. Son derecede kan dökücülüğü ve zalimliği ile tanınmıştır. Çok büyük fetihler yapmıştır. *Bağdat'ı almış*, Abbasi Halifesi Muttasım Billah'ı öldürtmüş, *Halep'i fethetmiş ve çağının büyük İlhanlı Devleti'ni kurmuştur.*

25 **Berberiler:** Kuzey Afrika'ya yayılmış, hâmi ırklar topluluğundan aslen Türk olan bir kavimdir. Sonradan büyük ölçüde Araplaşmışlardır. Fakat örf ve adetleri Araplar'dan farklıdır. Araplar'la birlikte İspanya'ya geçmişlerdir. Endülüs Fatihi **Tarık bin Ziyad** ünlü bir Berberidir.

- VI - EĞİTİM

Müslümanlık eğitimi denilince iki düşünce akla gelir:

Birincisi İslamiyetin eğitimde uyguladığı yöntemler.

İkincisi yetiştirilecek çocukların İslam *akaidine*([26]) göre eğitilmeleri

Müslümanlığın eğitim metodlarını incelemek eğitim tarihinin konusudur. Biz burada tarihten değil, yaşanılan hayattan söz edeceğiz ve İslamın eğitim ülkülerinden birisi olduğunu göstereceğiz.

Bir okul programını incelersek, çocuklarımıza öğrettiğimiz bilgilerin üç grupta toplandığını görürüz:

Birincisi, **millî dilimiz ve edebiyatımızı, millî tarihimizi öğretiyoruz** ki, bu Türk dili ve edebiyatı ile Türk tarihidir.

İkincisi **Kuran-ı Kerim, tevhid**([27]), **ilmihal**([28]) gibi din dersleri ve İslam tarihi ile İslam dilleridir.

Üçüncüsü, matematik, fizik, tabiat bilgisi gibi bilimler ve bu bilimleri öğretmeğe yarayan yabancı dillerle, el işleri, spor gibi yetenekler..

Kısacası, gözden geçireceğimiz bu durum gösteriyor ki, eğitimde uygulanacak hedefler üçtür:

1. Türklük,

2. İslamlık,

3. Çağdaşlık.

Bir Türk babası çocuğunun Türkçe konuşmamasını, Türkçe okuyup yazmamasını, Türk tarihini bilmemesini, İslam tarihi konusunda bilgisiz kalmasını asla kabul edemez.

Her baba, çocuğunun Türk ve Müslüman olarak büyümesini istediği gibi, çağdaş bir insan olarak yetişmesini de arzu eder.

Demek ki, bizim için eksiksiz eğitim üçlü olmalıdır:

1. Türk eğitimi,

2. İslam eğitimi,

3. Çağdaş eğitim.

Tanzimattan önce çocuklarımıza yalnız İslam eğitimi veriliyordu. Tanzimatçılar, ülkemize çağdaş eğitim sistemini getirmeğe çalıştılar. Başlangıçta bu iki eğitim *(yâni İslam ve çağdaş eğitim)* arasında büyük çatışmalar oldu.

Yeniçeri Ocağı yerine ***"Nizam-ı Cedit"***in kurulması dinsizlik ve dinden ayrılma demek olan küfür sayıldı. Avrupalılar gibi elbiseler giymek de dinsizlik olarak görüldü. Okullarda resim, Fransızca gibi derslerin okutulmaya başlamasına da karşı çıkıldı.

Dünyanın yuvarlaklığı, güneşin onun çevresinde döndüğü gibi gerçeklerin **nâkil**'e[(29)] aykırı olduğu ileri sürüldü.

Deneyle ve akıl yolu ile ispatlanmış bu gerçekleri doğrulamak için, sonunda nakil'le ilgili deliller arama ihtiyacı duyuldu.

Bütün bunlara rağmen, yavaş yavaş çağdaş eğitim yerleşmeğe, toplum içinde yaygınlaşmağa başladı. Zamanla çağdaş eğitimin değer bulmasıyla, İslam eğitimi önemini kaybetti. Okul programlarında din dersleri önemli bir yer tutmakta ise de, İslam eğitiminin gerilemesi nicelik değil, nitelik bakımındandı. Din dersleri canlı bir şekilde okutulmuyordu. Din dersi okutan öğretmenler, bilimsel gerçeklere **bid'at**[(30)] gözü ile baktığından öğrencilerin güvenini yitiriyorlardı. Bunun yanı sıra, din eğitiminde bilimsel usuller uygulanmasına da henüz başlanmamıştı.

İşte böyle bir zamanda idi ki, Türk-İslam aleminin içine düştüğü karışıklıklar ve bunları izleyen felaketler, **Türk Milliyetçiliği** ve **İslam Ümmetçiliği** adları ile iki canlı mefkûrenin ortaya çıkmasına sebep oldu. Bugün bu felaketlerin etkisi ile uyanan genç zekâlar, uğramış olduğumuz bozgunun sorumluluğunu eğitimimizdeki mefkûresizliğe bağlıyorlar. Bu konuda şöyle diyorlar:

"Biz gençlerimize ne millî eğitim, ne de dini eğitim vermek istedik. Oysa insanları kutsal gayeler uğruna seve seve ölüme gönderen duygular, din ve millîyet duygularıdır. Biz çocuklarımıza

Türk ve İslam terbiyesi vermediğimiz gibi, çağdaş eğitimi de gereğince veremedik. Çünkü çağdaş eğitimin hedefi, en ileri milletlerin yaptıkları ve kullandıkları tekniği ve âletleri bizim de yapabilmemiz ve kullanabilmemizdir. Oysa biz ekonomi aleminde olduğu gibi, askeri alanda da çağımızın kullandığı aletleri (silahları) kullanamadığımızı gösterdik.

Bilimin ölçüsü iştir. İş alanındaki başarısızlığımızla, bilimdeki geri kalmışlığımızı da ispatlamış olduk. O halde, ne uzman ne de bilgin yetiştiren yüksek okullarımız, ne de normal vatandaşları yetiştirmeğe çalışan yardımcı okullarımız, hiçbir fayda saylayamamışlar demektir.”

Yeni hayat düzenine değer veren basın, bu gibi temellere dayanarak Tanzimat eğitiminin iflas etmiş olduğunu ilan etti. Şimdi düşünür topluluğu yeni eğitim düzenimizin temellerini kurmağa çalışıyor.

Türk eğitim ve terbiyecileri, yeni hayatta millî ülkülerin nasıl bir görev yapacağını araştırırken, çağdaş eğitimciler de müspet ilimlerden pratik ve ekonomik yararlar sağlamak için, öğretimde hangi usullerin uygulanması gerektiğini belirlemeğe çalışıyorlar.

Bu yoğun çalışmalar döneminde İslam eğitiminin dayandığı temelleri de araştırmak gerekmektedir.

Bu **üç eğitim** *(Türk, Çağdaş ve İslam terbiyesi)* birbirlerine yardımcı, birbirlerini tamamlayıcı ve yol gösterici olmalıdır. Oysa yetkilerinin çemberi ve bu çemberin sınırları akla uygun ve dosdoğru belirlenmezse, birbirlerine karşı çıkar ve birbirlerine düşman olabilirler.

Çağdaş terbiye sistemi, madde alanında kalmayarak, manevi konularda da etkili olmağa başlarsa, Türk ve İslam terbiyelerinin haklarına saldırmış sayılır. Millî ve dinî terbiyelerin sınırlarını belirlemek ise daha da güçtür. İslam geleneklerinden hangilerinin doğrudan doğruya müslümanlığa, hangilerinin Arap, Fars ya da Türkler’in millî geleneklerine ait olduğunu belirleyebilmek çok ayrıntılı incelemeleri gerektirmektedir.

Bundan dolayı İslam Eğitimi, Türk ve Çağdaş eğitim sistemlerini kabul etmekle birlikte, bunlar tarafından kendi alanına yapılacak saldırılara meydan vermemeğe çalışacak ve aynı zamanda gerçek İslam kural ve geleneklerini, hem önce Araplar'dan geçen, hem de sonraları diğer kavimlerden alınan töre ve bid'atlardan ayıklamağa gayret edecektir.

26 **Akaid:** Dini inançlar ve bu inançları öğreten kitap.

27 **Tevhid:** Kuran-ı Kerimi usulüne uygun olarak okuma ilmi ve bu okumayı öğreten kitap.

28 **İlmihal:** Din kurallarını öğretmek için yazılmış kitap.

29 **Nâkil:** Bir durumun gerçekliğinin akıl yolu ile değil, Tanrı tarafından bildirildiği için kabul edilmesi. Mesela Hazreti Peygamber'in miracı, aklî değil naklî bir gerçektir.

30 **Bid'at:** Hazreti Peygamberden sonra, dini inanış ve ilkelere karıştırılan yeni yargılar, hurafeler.

-VII- MEFKERE *(ÜLKÜ)*

Bir tohumun çimlenmesi, birincisi anî, ikincisi zamanla olmak üzere iki döneme ayrılır. Bu dönemler: *Döllenme ve filizlenme* dönemleridir.

Döllenme olayı tohumlar için yaratıcı bir olgudur. Bu olmadıkça tohum filiz veremez.

Filizlenmiş bir tohumun yeşerip şekillenmesi ve büyümesi gibi, bir şairin eserinde, bir filozofun ortaya attığı fikirlerin oluşmasında da aynı dönemleri görürüz. Şairin ilhamına, *hayal gücünün döllenmesi* diyebiliriz.

Filozofta *"sezgi"*nin doğması, fikrin döllenmesi sayılır. Bu döllenme gerçekleştikten sonradır ki, şairin hayal gücü, filozofun düşünce gücü gebe kalır. Sonunda da edebiyat ve felsefe alanı için yeni bir eser doğar.

Milli bir kişiliği olmayan halk da, tıpkı bir organizmanın özü gibidir. Bunu bir şairin hayal gücüne, bir filozofun düşünce gücüne benzetebiliriz. O halde, milletlerin de döllenme, filizlenme ve yetişme devreleri olması gerekmektedir.

Bir millet, büyük bir felakete uğradığı, korkunç bir tehlike karşısında bulunduğu zaman, onu meydana getiren fertlerin kişiliklerini ortadan kaldırır. O zaman toplumsal ruhta yalnız bir millî şahsiyet yaşar. Toplumu oluşturan fertlerin yüreklerinde, bu *"millî şahsiyeti"* devam ettirme isteğinden başka bir duygu kalmaz.

İşte bu karışıklık döneminde *fertler kendi hürriyetlerini değil, milletlerinin bağımsızlığını* düşünürler.

Kutsal duygu ile karışık bu kutsal düşünceye, **mefkûre *(ülkü)*** denilir.

Bunalımlı zamanlar, mefkûrenin yaratılış günleridir. Mefküreler, millî felaketlerin bütün kalpleri birleştirerek genel tek bir kalp olduğu zamanlarda, bu birleşik kalpten doğarlar. Sonra filizlenme döneminde yavaş yavaş dal-budak atarak çiçekler ve yeni toplumsal kurumları meydana getirirler.

Cermenlik *(Almanlık)* Mefkûresi: *Prusya'nın Napolyon Ordusu tarafından çiğnendiği felaket günlerinde Cermenlik mefkûresi fışkırmıştır.* O zamana kadar, *"Milletim bütün insanlık, vatanım ise bütün yeryüzüdür"* diyen filozof **Fichte**([31]) bile o anda, iliklerine kadar Alman olduğunu hissetti ve bunu ilan etti.

Japonluk Mefküresi: Japonya'nın Amerikalı'lar ve Avrupalı'lar tarafından tehlikeli ve aşağılayıcı bir biçimde baskı altına alındığı sırada adeta patlama noktasına gelmiştir.

Fransız Milleti: İngiliz istilası altında yok olmak üzere iken millî bilinç, akıl hastası bir köylü kızdan fışkırarak onu kendisine bir kurtarıcı yapmıştır.

Musevilik ve Hristiyanlık: Beni İsrail kavminin Mısır'da yok edilmeğe mahkûm edilişi Museviliği, Yahudiliğin Roma İmparatorluğu'nun baskısı altında çektiği eziyetler ise Hristiyanlığı doğurmuştu.

Müslümanlığın doğuşu: Arabistan'ın üç yandan siyasî ve dinî istilalara uğradığı öldürücü bir dönemde Müslümanlık doğmuştu.

Bir millet tehlikede olduğu zaman onu fertler kurtarmaz.

Millet kendi kendinin kurtarıcısı olur. O dakikada, fertlerin insanüstü bir ruhla büyülenmiş olduğunu, insanların isteklerinin ortadan kalktığını, genel iradenin *"nefislerin birliği"* olup çıktığını görürüz.

Millet, fertlere kutsal ve toplumsal bir mefkûre şeklinde görünerek, onları vaad edilmiş bir zafere, müjdelenmiş bir cennete çağırır. Bencillerden, canını millet uğruna fedâ eden mücahitler ve korkaklardan da tehlikeden yılmayan kahramanlar meydana getirir. Salaklara zekâ, tembellere çalışkanlık, aldırmazlara çalışma gayreti verir.

Felaket ve bunalım dönemi geçtikten sonra, ruhlarda doğmuş olan bu mefkûre güneşi artık sönmez. O milletin bütün çalışmalarını, içten bir zemberek gibi devamlı olarak durmadan sürdürür.

Yumurtanın döllenmesi için gerekli olan hayat hamlesini, spermin döllenmesinden alması gibi, milleti oluşturan kurumlar da gelişmelerini sağlayan yaratıcı gücü mefkûreden alır. Bir **milletin harsı *(kültür)*** ve **medeniyeti** böylelikle oluşur.

Felaketli günlerinde, fertlerini kendi ruhunda eriten bir milletin buhran duyarlılığından birdenbire fışkıran gerçek ülküler, milletin geleceğinin yaratıcıları olur. Milletin geleceğini gözlemek için elimizde maddi âletler yoktur. Bunun için manevi gözetleme araçlarımız vardır ki, bunlar **“millî ülkülerimiz”**dir.

Bir millet, yaratıcı ülküsüne sahip olduktan sonra artık belirsiz bir geleceğe doğru gitmez, var olan, sevinçli bir irem *(cennet bahçesi)* her gün daha açık, daha canlı bir şekilde görünerek, onu kendisine çağırır.

Ülküleri bulunmayan devletler, her an kopacak bir kıyameti beklerler. Oysa ülküleri olan milletler, siyasal bakımdan ahirete gitmiş, göçmüş olsalar bile, mutlaka bir *“ölümden sonra diriliş” (bas ü badelmevt)* ile müjdelenmişlerdir.

Demek ki, diriltici ve yaratıcı bir mefkûresi bulunan devlet ölümsüzdür, ölmez.

“Fertlerde (birey), yukarıdan aşağıya bir etki ile istekleri yenecek bir irade gücü var mı, yok mu?” diye uğraşan ruhbilimciler, boşu boşuna tartışıyorlar. Mefkûre sahibi milletleri meydana getirenler irade sahibi fertlerdir. Mefkûresiz milletlerde ise, iradesine sahip fertler bulmak güçtür. Üstün bir irade gücünün varlığını gösteren olağanüstü fedakarlıklar ve büyük feragatlar *(vazgeçmeler)*, mefkûreyi doğuran bunalımlı dönemlerde ortaya çıkabilir.

Fransız inkılâbının *(devrim)* başlangıcında, Millet Meclisi’nin hararetli bir toplantısı sırasında bütün soylular, soyluluk haklarından vazgeçtiler.

Küçük Alman devletleri 1870 savaşının millî hamlesinin etkisiyle kendi bağımsızlık haklarından vazgeçtiler. Prusya’yı önder olarak

kabul ettiler ve ona bağlandılar.

Japonya'nın, *"ya şerefi ile yaşamak, ya da namusu ile ölmek!"* zorunda kaldığı bir zamanda, Şogun saltanatını, soylular sınıfı büyük topraklarını kendi istekleri ile ülkeleri için feda ettiler. Mikado da kendi isteği ile monarşiden vaz geçerek egemenliğin millete ait olduğunu ilan etti.

Bu iradeyi insanüstü bir güce bağlayan eski ***"Cebriye mezhebi"***([32]) de haklıdır. Çünkü fertlerin iradelerini yaratan ve onu iyi veya kötüye yönlendiren mefkûredir.

Fert *(birey)* bu millî uyumun yönlendirmelerini kendisinin kişisel istekleri sanır. Bunların, millî ruhun bir eseri olduğunu düşünemez.

Mefküre, yani ülkü, gücünü iki şekilde gösterir:

Çekicilik *(prestige)* ve ***yaptırımcılık*** *(sanction)*: Çekicilik, mefkûrenin *(ülkünün)* ruhlara doğrudan yansımasıdır. Fertlerin, mefkûreli oldukları sırada ruhları şiddetli bir vecd *(coşku)* ile dolar. O anda çılgın bir heyecanın içine dalarak, galeyan halinde gergin bir hayali yaşarlar. Fertlerin o anda kalplerinde beliren duygu, *"kutsallık"* duygusudur. Bu taşkın ruhlar, ülkülerini ve ona yardımcı olan her şeyi kutsallaştırıp *(ululaştırıp)* yüceltirken, karşı olanları da lânetlerler.

Ülküleri uğruna hayatlarını, çıkarlarını, mutluluklarını fedâ etmekle kalmazlar, onu yükseltenleri ululaştırır ve yüceltirler. Karşı olan kişileri ve her şeyi ise yok etmek isterler.

Mefkûreleri, bu çekicilik gücü ile bireyleri sosyal robotlar, kendinden geçmiş uyurgezerler durumuna sokar. Ruhlarına verdiği coşkularla, kendilerinden geçirdiği bu kişilerden insanüstü başarılar elde ederler.

Mefkûrenin yaptırıcı gücüne gelince.. Bu, çekicilik gücünün bir sonucudur. Mefkûrenin meydana çıkmasına karşı, kutsal bir aşkla büyülenmiş olmayanlar, onun kudretini dolaylı olarak duyarlar. Mefkûreye uyan, ya da ters düşen hareketlerin, mefkûreye bağlanmış olan toplum tarafından tepki ile karşılanacağını anlarlar. Mefkûreli toplumun, beğenme veya kötüleme şeklinde ortaya çıkan bu tepkisi, mefkûrenin yaptırıcı gücüdür ki, önce, belirlemeden

yoksun olduğu için *"töre"* şeklindedir. Sonra ise gelişip şekillenerek *"yasa"* şeklini alır.

Çekicilik mefkûrenin güzellik niteliği, yaptırımcılık ise zorlayıcı sıfatıdır.

Mefkûre, bu iki sıfat ya da kudreti ile fertleri aynı manevi potada birleştirerek hepsini aynı türden bir ruh haline getirir.

Bir çocuk, *"ben"* duygusunu duyduğu güne kadar kişisel olmayan duygularla yaşar. *"Ben"* duygusunu duyduktan sonradır ki, o ana kadar belirsiz bir varlık duyarlığı içinde kalmış olan kişiliği patlar. Çocuk için *"ben"* duygusunu duymak ne ise, millet için de mefkûresini elde etmek odur.

Fakat millet, yukarıda da anlatıldığı üzere, benliğini ancak büyük felaketler sırasında hissedebilir. Kötü durumlar zamanında millî bunalım, sosyal bir **Cibril**dir *(Cebrail: Melek)* ki, o kim olduğunu, nereden geldiğini, nereye gideceğini, nasıl bir tarihi ödev yapacağını sezmeye, anlamaya başlar.

EK:

Mefkûreye *(ülküye)*; hayal, gaye, emel, dilek diyenler de vardır. Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere mefkûre, bir millet tarafından ne geçmişte bir bunalım döneminde gerçekten yaşanmış olan bir ruhsal hayat, ne de gelecekte yaşanacak bir gayedir.

Mefküre, içinde bulunulan zamanın yetiştiricisi ve geleceğin yaratıcısı olmakla birlikte, geçmişin bir gerçeğidir. Milletin geçmişinden gelip, onu geleceğe doğru yönlendiren itici fikirsel hamle gücüdür.

O halde *"idée"* den türeyen *"ideal"* gibi, *"fikir"*den türeyen *"mefkûre"* yi bu anlamda kullanmak daha yerindedir.

31 **Fichte:** (1762-1814) Ünlü Alman filozofu. **Schelling** ve **Hegel** gibi **Kant**'ın ahlak ve ahlakın üstünlüğü esasına dayanan felsefesini benimsemiş ve onu yapmağa çalışmıştır. Jena Üniversitesi'nde felsefe profesörlüğünü sürdürmüştür.

32 ***"Cebriye mezhebi"***: Kadercilik. İyi ve kötü olan herşeyin Allah'tan olduğuna inanmak. İnsanların kendi iradeleri ile, kaderlerinde Allah tarafından yazılmış olanları değiştirmelerinin mümkün olmadığına inanan mezhep.

- VIII - TÜRK MİLLETİ VE TURAN

Türkçülük hakkında ne kadar açık açıklamalar yapılırsa yapılsın, yine bazı kafalar ve düşünceler, tereddüt ve belirsizliklerden kurtulamıyor.

Mefkûreler bir kutsallık çemberi ile çevrili oldukları için kolayca analiz edilip çözümlenemez. Bunların inandırma gücü, anlamlarının mantıklı açıklıklarından çok manevî çekiciliklerinden kaynaklanır. Fakat zaman geçtikçe ilk göz kamaşması azalmağa, açık-seçiklik ihtiyacı çoğalmağa başlar.

Bundan dolayı bugün;

“Bir Türk Milleti var mıdır?

Yahut böyle bir millet yapılabilir mi?”

diye bir soru işitirsek hemen şaşırmamalıyız.

Gerçekten, Kazan’lı bir Türk genci, buradaki Türkçülüğün öncülerinden birine bu anlamda bir soru sormuş.

Bu önemli ve bütün Türklüğü ilgilendiren konu üzerinde herkes düşünmeli ve bir şeyler söyleyebilmelidir.

Bunun için, derinlemesine incelenmesine inandığım bu konuyu tartışma alanına koyuyorum.

Kazanlı genç diyor ki:

“Benim milletim Özbekleri, Kırgızları, Türkmenleri, Sartları, Osmanlı, Tatar, Azerbaycanlıyı içine alan Türklük müdür?

Yoksa bunların her biri başlı başına bir millet olduğu için benim milletim yalnızca Tatarlık mıdır?

Yâni Türklük tek bir millet halinde mi kalacak, yoksa bir çok milletleri içine alan bir topluluk haline mi gelecek?”

Bu soruya kendiliğinden kesin ve açık bir cevap vermemekle birlikte, gelecekte ikinci şıkkın gerçekleşeceğine iki delil ileri

sürüyor:

Birinci delil: Yukarıda sayılan Türk ulusları birbirinden uzak ve birbirleri ile ilişkileri az olduğundan, dil yönünden gittikçe birbirlerinden ayrılacaklar ve birbirlerinden bağımsız edebiyatlara sahip olmaları da bu farklılaşmayı çabuklaştıracaktır.

İkinci delil: Kuzey Türkler'i Rus kültürü içinde yetiştikleri halde, Osmanlı Türkler'i Fransız veya Alman kültürleri ile besleniyor. Böylelikle Türklük, kültür ve medeniyet bakımından da iki ayrı parçaya ayrılıyor.

BİRİNCİ DELİLE CEVAP: Türk ulusları, posta telgraf ve basın gibi haberleşme araçlarının bulunmadığı zamanlarda dil ve edebiyat yönünden, birbirlerinden uzaklaşabilirlerdi.

Nasıl ki, **Selçuk** ve **Çağatay Türkler**'i 13. Yüzyıldan itibaren, aynı zaman bölümünde ve birbirlerinden haberleri olmadan kendilerine ait ayrı ayrı birer edebiyat meydana getirmişlerdi.. Ayrıca Türkler'in İslamiyetten önce birbirlerinden habersiz olarak çeşitli dinlere girmeleri, çeşitli yazıları kabul etmeleri de işte bu birbirlerine olan uzaklığın ve birbirleri ile ilişkisizliğin sonucu idi. Buna rağmen bu uzaklık, bütün Türkler'in **kavmiyet** *(kardeş kavimler olma)* duygusunun ilhamı ile İslamiyeti birlikte kabul etmelerine engel olmadı.

Fakat bir zaman geldi ki, yine uzaklığın, ilişkisizliğin etkisi ile, bir kısım Türkler Farslılar'a uyarak şiiliğe yöneldiler. Ancak bugün kavmiyet duygusunun, mezhep farklılıklarının üzerinde durulmasını ortadan kaldırdığını görmekteyiz. Evet, cahillik dönemi birkaç yüzyıl daha sürse idi, Türkler de dil ve kavmiyet yönünden bir çok kavimlere bölünecekti.

Nasıl ki Slavlar, Latinler ve Kürtler'in eski zamanlardan beri bir çok değişik kavimlere ayrılmış oldukları gibi.. (Bugün Kürtler, birbirlerinin dilini anlamayan beş kavimden meydana gelmektedirler). *(Bkz. **Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler/Ziya Gökalp**, Toker Yayınları, İstanbul.)*

Türkler, göçebe hayatı yaşadıkları için geçmişte böyle bir ayrılmaya uğramadı. Arap aşiretleri geniş topraklarda yerleşmiş

oldukları halde, göçebelik dolayısı ile birbirleri ile devamlı ilişki içinde bulunduklarından Arap dili birliğini korumayı başardılar.

Türkler için, göçebelik, kölemenlik ve göç gibi sebeplerden başka **Mete, Komene, Bilge Han, Kaşgar Hakanları, Selçuk, Cengiz, Timur** istilaları gibi birleştirici, kaynaştırıcı büyük karışık devirlerin ardı arkası kesilmiyordu. Bundan dolayıdır ki bugün Türkler'in hemen hemen hepsi, birbirinin dilini anlayan kavimler durumundadır. Ve tanışma devri başlamış olduğu için de artık uzaklaşmalarına imkan yoktur.

Türkler'in dil yönünden birbirlerinden uzaklaşmamalarında, Türkçe kitapların Türk kavimleri arasında elden ele dolaşmasının önemi büyüktür. Bir yandan Çağatay Türkçesi ile yazılan Divanlar Batı Türkleri tarafından okunurken, diğer yandan da Osmanlı Türkçesi ile yazılan eserler sandık sandık Kırım'a, Kazan'a, Kafkasya'ya, Türkistan'a götürülürdü. Osmanlıca kitapların yayılması bilhassa Türkler'in birbirlerini tanımalarından sonra daha da çoğaldı. Önce Kırım'da ve Kafkasya'da, İstanbul edebiyatı taklit edilmeğe ve dil olarak İstanbul Türkçesi'ne yaklaşılmağa başlandı. Sonra bu hareket Kazan ve Türkistan'a da sıçradı.

Ancak ne var ki, bu sırada ortaya çıkan büyük bir düşman, üç yoldan etkisini göstererek bu "dil birleşmesi" hareketini engellemeğe çalıştı.

Bunlar;

1. Sosyalizm: Türkler'in millî menfaatleri için elverişli olmayan bir fikir varsa, bu hiç şüphesiz sosyalizmdir. Çünkü sosyalizm, millîyet fikrinin düşmanıdır.

Halbuki Türkler'i her türlü yok olmadan kurtaracak olan etken ise millîyet fikridir.

Bundan başka sosyalizm, doğal olarak büyük sanayiden doğar. Türkler ise henüz sosyalizmi doğuracak ölçüde sanayi alanında yol almış değillerdir.

Kuzey Türkler'i arasında doğal olmayan bir biçimde yanmaya başlayan sosyalizm fikri, bölgesel edebiyatların oluşmasına sebep oldu. Oysa bir tek dile sahip olan her kavmin halk konuşmaları

birbirinden başkadır. Bölgesel şiveleri yazı dili haline sokmak, bunlardan her birinden birer edebiyat çıkarmak, millî birlik için büyük tehlikedir. Mesela Türkiye'de her yörenin halk diliyle edebiyat yapılmağa başlansa, yüzlerce ayrı Türk dili ortaya çıkar. Bu durumun uygulanmaya konması, bütün milletler için en korkunç ölümdür.

2. Ümitsizlik: Avrupa gazeteleri sürekli Türkiye'nin zayıflığından, yaşamağa yeteneksiz olduğundan söz ettiler. Avrupa basın ajansları da her zaman bu yönde maksatlı haberler yaydılar. Kuzeydeki Türk gazetelerinin de bir kısmı, bu kötü niyetli yalan haberleri düşünmeksizin yayınladılar.

Böylelikle, Türkler'in medeni yeteneklerinden ümit kesilmeğe başlandı. Sonuçta da, yapay bir Tatar medeniyeti yapma düşüncesi doğmağa yüz tuttu.

Gerçekte ise Tatar kelimesi, eski Türk tarihinde, bugünkü Kuzey Türkleri ile hiç ilişkisi olmayan yabancı bir kavime verilmiş olan bir isimdir. Ne **Cengiz**, ne de **Timur**, **Tatarları sevmezdi**. *Demek ki, Tatarlar Türk olmadıkları gibi Moğol da değildiler. O halde Ruslar'ın, Türkler'i hem aşağılamak, hem de bölmek için taktıkları bu adı Kuzey Türkleri asla kabul etmemelidirler. Kuzey Türkler'i genellikle Kıpçak Türkleri'dir.*

3. Okul baskıları: Bazı hükümetler, çeşitli Türk uluslarının birbirine öğretim ve eğitimde yardımcı olmalarını engellemeğe başladılar. Her ulusun kendine ait kitaplarının, diğer ulusların okullarında okunması yasaklandı. *(Mesela Özbek kitaplarının Kırgızistan'da, Kazak kitaplarının Azerbaycan'da okutulmaması gibi..)*

Bundan başka, Müslümanlar için her yöredeki ana dilin öğretim dili olması ileri sürüldü. Bütün bu baskı ve düzenlemelerdeki amaç, Türk milletini türlü uluslar halinde bölmekti.

Bir kavmi yutmak için önce parçalamak, parçalara ayırmak lazımdır. Milleti parçalamak için de önce onun dilini bölüp parçalamak gerekir. Bunu yapanların bazıları bilerek yapıyorlar, bazıları da bilmeden..

Türk dili, işte bu üç yoldan parçalanmağa, birden fazla edebiyatlar oluşturulmağa başlandı. Bu durumun tehlikesini gören **Kadı Rızaeddin** ve **Musa Begyif** efendiler gibi Türkçüler, yazıları daima genel Türkçe'de yazmağa devam ettiler.

Kırım'da yayınlanan **Tercüman Gazetesi** de geleneksel, ***"fikirde birlik, dilde birlik, işde birlik"*** ilkesini sürdürüyor. Bakü'de çıkan **Şelale Dergisi** doğrudan doğruya eski Osmanlıca'yı ileri sürüyor.

Demek ki Rusya Türkleri'nde iki akım var:

Birincisi bölgesel lehçelere değer vermek.. İkincisi ise İstanbul Türkçesi'ni millî dil olarak kabul ederek, bu dili yaygın hale getirmeğe çalışmak.

Birinci akıma kapılanlar, hiç şüphesiz bilmeden, Türk düşmanlarının ekmeğine yağ sürenlerdir. Gerçek Türk bilinci ile düşünenler ise ikinci akıma yöneliyorlar.

Bütün Türk lehçelerinin birleşmesi ile meydana gelecek yapay bir Türkçe ortaya çıkarmak mümkün olamayacağı için, bu saydığımız akımlara bir üçüncüsü eklenmemiştir.

Var olan dillerin hepsi lehçelerden ve bölgesel ağızlardan oluşmaktadır. Her dilin, mutlaka bir takım parçalar halinde olması doğal bir şeydir. Fakat dikkatle bakılınca, bu parçalı durumun üstünde bir *"edebi birlik"* olduğu görülür. Her milletin -genellikle- başşehrinin dili, siyasi bir üne, sosyal bir çekiciliğe sahiptir.

Ünlü Fransız sosyoloğu **Tarde** diyor ki;

"Derebeylik döneminde ün, soylular sınıfındadır. Krallık kurulduktan sonra ise ün başşehirde belirir."

Ün ve çekicilik, milletin sosyal bilincinin dayanağı ve ölçüsüdür. Millet bütün değerlerini bu dayanak ve ölçü ile değerlendirir.

İstanbul'un bir başşehir çekiciliğine sahip olması, yalnızca Osmanlı Türkler'i ile ilgili değildir. İstanbul tek Türk Hakanlığı'nın **Ordu-Kent**'idir *(Başşehir)*.

Bu yüzden bütün Dünya Türklüğü'nün de kıblesi sayılır. Ayrıca İstanbul, İslam Halifeliğinin de merkezidir. O halde İstanbul, millî çekiciliğinden başka, dinsel bir kutsallık da taşımaktadır.

İşte **İstanbul Türkçesi'nin bütün Türkler için millî dil olması**, bu çekicilik ve kutsallığın dile de geçmiş olması yüzündendir. Üstelik de İstanbul Türkçesi, Türk lehçelerinin en güzeli, en işlenmişi, edebiyat ve ilim yönünden en zenginidir.

O halde, çıkarılacak engellere rağmen, İstanbul Türkçesini edebî dil haline getirmek, bütün Türkler için millî bir görevdir.

İKİNCİ DELİLE CEVAP: Türkçülüğün hedefi bir Türk *harsı (kültürü)* yaratmaktır. Bu kültür, gayet tabii Doğu, Batı, Kuzey, Güney Türkler'i için ortak olacaktır. Böylelikle, Batı Türkleri'nin Fransız kültürünü, Kuzey Türkleri'nin Rus kültürünü taklit etmelerinin meydana getireceği yıkımlar da giderilmiş olur.

Bütün Türkler'in yalnız bir tek kültürü olmalı ve bu da kendilerinin yarattığı bir kültür olmalıdır.

Türk, Almanlaştıkça veya Fransızlaştıkça, yahut da Ruslaştıkça parçalanır.

Özetlersek, İstanbul dilinin millî dil olarak kabul edilmesine, Avrupa medeniyeti içinde bir Türk kültürü yaratılmasına çalışılması, bir **Türk milleti**nin kurulmasına temel olacak ve **Osmanlı, Kıpçak, Özbek, Kırgız** gibi terimler bölge isimleri olarak kalacaktır.

Tatar kelimesine gelince, bilimsel incelemeler sonunda bu kelimenin, Kuzey Türkleri'ne düşmanlık sonucu yakıştırılmış bir ad olduğu anlaşılacak, böylelikle Tatarcılık akımı da iflas edecektir.

O halde genel Türk milletinin vatanı neresidir?

Buna cevap olarak diyoruz ki:

Vatan ne Türkiyedir Türk için ne Türkistan;
Vatan büyük ve müebbed bir ülkedir: Turan.

Turan, bütün Türkler'i bir araya toplayan ve yabancıları ise oraya almayan mefkûrevi *(ülküsel)* bir vatandır.

Turan, Türkler'in oturduğu, Türkçe'nin konuşulduğu bütün ülkülerin tamamıdır.

- IX - MİLLET VE VATAN

İnsanın bugün tabiat karşısındaki durumu oldukça açıktır:

Tabiat olaylarını, gözetleme ve deney yöntemleriyle inceleyerek, tabiat kanunlarını ortaya çıkarmak.

Oysa birkaç asır önce durum hiç de böyle değildi. Tabiat bilginleri, realiteyi *(gerçeği)* gözetlemeğe ve üzerinde deney yapmağa gerek duymuyorlardı. Eşyayı anlamak için, aklın prensiplerini bilmek ve kıyaslamak yolu ile bunların mantıklı sonuçlarını çıkarmak yeterli görülüyordu. Mesela toprak, su, hava, ateş denilen dört unsurun oluşumunu şöyle açıklıyorlardı:

"Soğuklukla kuruluğun birleşmesinden toprak, soğuklukla nemliliğin birleşmesinden su, sıcaklıkla nemliliğin birleşmesinden hava, sıcaklıkla kuruluğun birleşmesinden ateş meydana gelmiştir.."

Demek ki **dört temel unsur** *(sıcaklık, soğukluk, kuruluk, yaşlık)* elde olunca, tabiat ilmini kıyas yolu ile kurmak gayet kolaydı. Ayrıca bu hareket yalnızca teori ile sınırlı da değildi. Hiç olmazsa isteğe bağlı bir deneye dayanması gereken işlerde de aynı yöntem uygulanıyordu:

"Hastalıklar yaratılışta, ya nemliliğin, ya kuruluğun, yahut da soğukluk veya sıcaklığın üstün gelmesinden oluşuyor. Kullanılan ilaçların da ancak bu özelliklerinden faydalanılmak isteniyordu. Mesela bir hastalık, yaratılışın soğukluk ve kuruluğundan ortaya çıkmışsa, verilecek ilaç, yaratılışı ısıtıcı ve kurutucu olmalıydı."

Bugün ise tabiat bilgisi alanında böyle *"kavram yöntemi"* yer bulamıyor. Ülkemizde madde ve tabiat bilimleri ile uğraşanlar, yalnız gözlem ve deneye önem veriyorlar. Kavramları da gerçeklerden çıkarmağa çalışıyorlar.

Günümüzde basın alanında sosyal münakaşalara konu olan üç kavram vardı:

Türkçülük.. İslamcılık.. Osmanlıcılık..

Bu kavramlar, sosyal varlıkların simgeleri haline girmedikçe, değerlerini sosyal gerçeklerden almadıkça, hiçbir anlamları olamaz. Bu üç kelime üzerinde yıllarca sürecek fikir savaşları yapılsın, hiçbir sonuç elde edilemez.

Sosyal gerçeklere bakarsak görürüz ki, bir İslam Ümmeti, bir Osmanlı Devleti, bir Türk Milleti, bir Arap Milleti var. Bu yargıların gerçeğe uygun olması için gayet tabiidir ki, deyim olarak **"ümmet"** kelimesinin bir din ile sıkı bağları bulunan insanların hepsine, **"devlet"** kelimesinin bir hükümetin idaresi altında bulunan insanların bütününe, **"millet"** kelimesinin aynı dili konuşan insanların toplamına, kullanılmış olması gerekir. Bu kelimelerin bu mânâlarda deyim olarak kullanılmasını kabul edenler için yukarıdaki yargı doğru ve gerçeğe uygundur.

O halde, o yargıyı kabul etmeyenler anlamının gerçeğe uygun olmadığından değil, bu üç kelimenin o anlamlarda deyim olarak kabul edilmesini uygun bulmadıklarından dolayı çekimser kalmış olurlar.

Bir yandan **İslamcılar** diyorlar ki: *"Millet kelimesi, sizin ümmet dediğiniz anlamı karşılıyor. Bu kelime ayrıca Arapça'da* ***"Mezhep"*** *anlamına gelmektedir."*

Bu itirazlara karşı denilebilir ki, dilin büyüklüğü, her kelimesinin bir anlamı ve her anlamın da bir tek kelimesi bulunması ve özellikle de her anlamı karşılayacak kelimelerin mutlaka mevcut olması ile mümkündür.

Bunu insanlar yapmasa bile, dil kendi kendine yapar.

İşte bunun içindir ki, bir dine bağlı olan insanların bütününe **"ümmet"** ve bir dile bağlı olan insanların tamamına da **"millet"** denilmeğe başlanmıştır.

Madem ki, çoğunluk bu kelimeleri bu anlamlarda kullanıyor, siz de bunu elbette kabul edeceksiniz. Deyim konusunda güçlük çıkarmak hiç doğru bir hareket değildir.

Diğer taraftan da **Osmanlıcılar** diyorlar ki:

“Devlet kelimesi ile millet kelimesi eşanlamlıdır.” Bir devletin teb’asının bütünü milleti meydana getirir. Toplumsal gerçeğe önem vermeden, yalnız bu kavramlar arasındaki ilişkilere bakarsak bu düşüncenin doğru olması gerekir.

Gerçi bir devletin bütün teb’asının aynı dili konuşması veya aynı dili konuşanların bağımsız bir devleti meydana getirmesi gerçeğe ve isteğe daha uygundur. Fakat bütün devletler sosyolojinin gerçekleri karşısında böyle midirler? Şüphesiz ki böyle değiller.

Durum bu şekilde olunca, olanı görmeyerek, olması gerekeni var sanmak nasıl uygun olabilir?

Türkçüler bu iki topluluğun ***(İslamcılar ve Osmanlıcılar)*** öne sürdükleri bu iddiaları tenkit ettikten sonra şu iki sonucu çıkarıyorlar:

1. Ümmet başka şey, Millet başka şeydir.

2. Devlet başka şey, millet başka şeydir.

Bu sonuçlara da itiraz edilebilir, fakat yalnızca sosyal gerçeklere uygun olup olmadıkları bakımından.. Yoksa *“böyle olmalı mıydı?”* diyerek değil..

Biz kavramlarımızı sosyal gerçeklere uydurabiliriz. Fakat gerçeği kendi kavramlarımıza uyduramayız!

Bunun gibi, **“Ümmet-Millet-Devlet”** kavramlarının dışındaki gerçekler de birbirlerinden büsbütün ayrı değildirler.

“Ümmet” ile **“Millet”** arasındaki ilişki, **“Genel”** ile **“Özel”** arasındaki ilişki gibidir.

Ümmet, bir dinden olan milletlerin bütününe verilen isimdir. Yani çok büyük bir topluluktur.

Bundan başka milleti oluşturan kişiler yalnızca onun dilini konuşanlar değildir. Yarın o dili konuşacak olanlar da o toplumun içindedir.

Mesela bugün Pomaklar Bulgarca, Giritteki Müslümanlar Rumca konuştukları halde, yarın Müslümanların etkisi ile Türkçe’yi öğrenecekler ve bugün konuştukları dilleri bırakacaklardır. Demek

ki bir milletin fertleri yalnız dilleri ile değil, dinleri ile de ortaya çıkar.

“Devlet” ile *“Millet”* arasında, bir ölçüye kadar *“genel”* ile *“özel”* ilişkisi vardır. Mesela Osmanlı Devleti bir İslam Devleti’dir, yâni Müslüman milletlere dayanan bir devlettir. Varlığı ile birlikte, kültür ve bilimi ile dayanak olan iki büyük unsur Türk ve Arap milletleridir. *Öyleyse **Osmanlı Devleti**ne bir **Türk-Arap** devletidir, denilebilir.*

Şurası da unutulmamalıdır ki, Türk ve Arap milletleri yalnız Osmanlı topraklarındaki Türkler ve Araplar’dan ibaret değildir. Esir olarak yaşayan ve aynı dili konuşanlar da bu milletlerin içinde düşünülmelidir. *(Mesela Rus boyunduruğu altındaki Türkistan Tükleri..)*

Şimdi de **“Vatan”** kavramına gelelim. Vatan, uğruna hayatlar fedâ edilen kutsal bir ülke demektir. Nasıl oluyor da, diğer bütün ülkeler **“kutsal”** değilken, **“Vatan”** dediğimiz ülke kutsal tanınıyor? Ve onu kutsal tanıyanlar hayatlarını, ailelerini, en çok sevdikleri şeyleri o ülke uğruna fedâ edebiliyorlar? Hiç şüphesiz o ülke, sırf maddî yapısından dolayı bu değeri kazanmış değildir. Bu kutsallığını, mutlaka kutsal bir varlıktan almaktadır.

Bu kutsal varlık ne olabilir?

Devlet mi?

Yukarıda gördük ki, devlet kendi başına var olan bir güç değildir. Devlet gücünü millet ve ümmetten alıyor:

“Şeref ül-mekan bil mekin” *(Mekanın şerefi orada oturan iledir.)*

Öyle ise, kutsal varlık olarak yalnız iki şey vardır: **Millet** ve **Ümmet.**

Kutsal gerçekler iki olunca, bunların simgesi veya karargahı olan vatanın da iki olması gerekir:

“Ümmetin vatanı”, “Milletin vatanı”.

Gerçekten bir **“İslam Vatanı”** vardır ki, bütün Müslüman milletlerin sevgili yurdudur. İkincisi **“Milli Vatan”**dır ki, Türkler kendilerininkine **Turan** adı veriyorlar.

Osmanlı ülkesi, İslam Vatanının bağımsız bir parçasıdır. Bunun bir bölümü de Türk Yurdu'dur ki, orası aynı zamanda Turan'ın bir parçasıdır. Diğer bölümü de Arap Yurdu'dur ki, Büyük Arap Yurdu'nun bir parçasıdır.

Türkler'in Türk Yurdunu yani Turan'ı özel bir aşkla benimsemeleri, ne **"Küçük İslam Yurdu"** olan Osmanlı ülkesini, ne de **"Büyük İslam Vatanı"** nı unutmalarını gerektirmez. Çünkü ***"Millet Mefküresi", "Devlet Mefküresi", "Ümmet Mefküresi"*** başka başka ülkülerdir ve her üçü de kutsaldır.

- X - MİLLİYET MEFKÛRESİ *(ÜLKÜSÜ)*

Bazı gençler soruyorlar:

"Madem ki, mefkûreler tarihi karışıklıklardan, toplumsal bunalımlardan doğuyor, bir süre sonra başka durum ve şartların etkisi ile doğacak yeni mefkûrenin, millîyet sevgisinin yerini alması beklenemez mi?

*Mesela yakın veya uzak bir gelecekte, **"sosyalizm"** fikrinin, **"millîyet duygusu"**ndan üstün tutulması ihtimali yok mudur?"*

Bu soruya şöyle cevap verebilirim:

Mefkûre yani ülkü, aslında sosyal topluluğun kendi kişileri tarafından hissedilmesidir. Güneş ışığı bir merceğin odak noktasına düşürülmeden yakıcılık özelliğini gösteremez. Bunun gibi bir topluluk da coşkulu bir topluluk durumuna gelmeden, kendisinde var olan kutsallık niteliğini gösteremez.

Fakat bu kutsallık, bilinçli bir şekil almadan önce de, içinde bulunduğu topluluğun ruh birliğinde bilinçsiz bir şekilde zaten vardı. Coşkulu bir topluluğun görevi, topluluğu basit bir köle varlıktan, yoğun bir varlığa götürmek ve o ana kadar *"gizli hazine"* de saklı kalmış olan bu gerçeği, olması gerekli kutsallık çemberi ile birlikte kişilere göstermektir.

Ancak coşkulu topluluklar, önce dağınık bir durumda olan bir topluluğu, birbirine kenetlenmiş, yoğunlaşmış duruma getirmek suretiyle mefkûrenin ortaya çıkmasını sağlarlar.

Mefkûrenin yoktan var olması, topluluğun bilinçsiz bir durumdan bilinçli bir gelişme durumuna geçtiğini gösterir.

Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük Mefküreleri doğmadan da, Osmanlı Devleti, İslam Ümmeti ve Türk Milleti vardı.

Avrupa'da büyük sanayi, işçileri bir araya toplayarak sosyalizm mefkûresini doğurmadan önce, işçi sınıfı yine vardı ama dağınık durumda bulunuyordu.

Demek ki bir topluluğun buhranlı bir anda insanların bilincinde *"Ben varım!"* diyerek görünebilmesi için, özel bir örgüt halinde bir takım kuruluşlarıyla birlikte, önceden var olması gereklidir.

Bir örgüt ister siyasî, ister dinî, isterse dil ile ilgili olsun, kuşkusuz daha önceden var olmalıdır. Coşkulu her hangi bir topluluk, geçmişi olmayan, yeni kurulmuş bir topluluğu ortaya çıkaramaz. Var olan bir örgüte dayanmayan topluluklardan, yeni bir mefkûrenin doğması şöyle dursun, aslında böyle bir topluluğun meydana gelmesine bile imkan yoktur. Çünkü ancak, genişleyebilme özelliği olan bir şey genişleyebilir.

Bu sözlerden şu sonuç çıkıyor:

"Gelecekte meydana gelecek büyük bir topluluk, mutlaka bugün var olan topluluklardan birine dayanacaktır. Gelecekte doğacak bir mefkûre de mutlaka bugünkü topluluklardan birinin birliğinden fışkıracaktır."

O halde, var olan topluluklar içinde örgüt bakımından en zengin ve en kuvvetli olmakla birlikte diğer toplulukları da kendi örgütü içinde toplayıp eritebilecek olan hangisi ise, büyük mefkûrenin onun bünyesinden doğması şarttır.

Şimdi de bu toplayıcı topluluğu arayalım:

Var olan topluluklar içinde bu görevi yerine getirebilecek olan topluluk **"dil toplulukları"** yâni **"millîyet"**tir. Çünkü bir dili konuşanlar, genellikle aynı soydan gelen insanlar olduğu için, bir **"millet"** aynı zamanda bir **"kavim"** demektir.

Dil ve kavim kavramları birbirlerine o kadar bağlıdır ki, bugün beşeriyet *(insanlık)* ilminin dışında "soy"dan söz edilince, akla önce **"aralarında dil yakınlığı bulunan bir kavimler ailesi"** gelir.

Hint-Avrupalılar, Samiler, Bantular *(güney Ekvator Afrika halkları)*, Ural-Altaylar diye anılan soylar, kavimlerden yani dili bir

olan ailelerden başka bir şey değildir.

Hatta Hint-Avrupalılar arasında, insanbilim açısından üç genel ırk türü olan **“uzun kafalı kumral”, “uzun kafalı esmer”** ve **“yuvarlak kafalı esmer”** tiplerinin üçü de vardır. Mesela **Almanlar** çoğunlukla *“uzun kafalı kumral”*, **İspanyollar** ve **Güney Avrupalılar** *“uzun kafalı esmer”*, **Slavlar** *“yuvarlak kafalı esmer”* tiplerdendir.

Bununla birlikte Avrupa milletlerinden hangisini incelersek inceleyelim, bu tiplerden üçünün de çeşitli oranlarda var olduklarını görürüz.

Böylelikle anlaşılmış oluyor ki, **“kavim”** sözü ile *“dil ailesi”*, **“ırk”** *(soy)* sözü ile *“yapı benzerliği gösteren tipler”* anlatılmak istenmektedir.

O halde, **kavim** çok eski bir zamanda **“aynı dili konuşan bir topluluk”** olarak yaşamış, ama sonra dağılmış bir millet demek oluyor.

Soya gelince.. Bu da, kendinden olan herkesin bir yerde ve bir arada bulunmadığı, bütün milletler arasında dağınık bir biçimde bulunan anatomik tiplerden oluşur.

Günümüzde, bağlı bulunulmaktan övünülen soy şüphesiz anatomik bir tip olarak değil, dili aynı olan insanların meydana getirdiği topluluk olan **“kavim”** şeklinde anlaşılmaktadır. Peki, dil birliği olan topluluk, yani millet, bu kavim denilen topluluğun bir bölümü değil midir?

İkinci olarak dilin bir başka fonksiyonu daha vardır: Duygu ve düşüncelerin anlatım aracı, gelenek ve göreneklerin taşıyıcısı olduğu için, konuşulanları, aynı özlem ve eğitimlere, aynı vicdan ve anlayışa sahip kılma görevini de üstlenir.

Bu sebeplerle, ruhları ortak, duyguları aynı olan bu insanların, aynı dini benimseme eğiliminde olmaları çok doğaldır.

Buna dayanarak, dili aynı olan toplumların, genellikle aynı dini kabul ettiklerini de görüyoruz. Başlangıçta bazı özel sebepler, bu din birliğini az-çok önleyici oluyorsa da, aynı dili konuşanların yavaş yavaş aynı dine girdiklerini tarih bize gösteriyor. Mesela yeni

Latinler Katolik, **Cermenler** Protestan, **Slavlar** Ortodoks dinini seçmişlerdir.

Ural-Altaylar'dan **Moğollar** Budist, **Mançular** Konfiçyüs, **Fin-Ugurlar** da Hristiyan olmuşlardır.

Türkler, önceleri bir kısmı *Budist, Mani, Musevi, Hristiyan* olmuşken, daha sonra büyük çoğunluğun Müslümanlığı kabul etmesi üzerine, yaklaşık 200 bin kadar *Şamanist* Yakutlar dışında, hemen hepsi İslam dinine girmişlerdir.

Yakutların Müslümanlığın dışında kalmaları, yurtlarının Türk Dünyası'ndan çok uzaklarda olmasındandır. Bunlar ya Müslümanlığı benimseyip Türk kalacaklar, ya da Hrıstiyanlığı kabul ederek büsbütün Ruslaşacaklardır.

Bir dine girmeğe dilin etkisi olduğu gibi, bir millîyete girmeğe de dinin etkisi vardır. Eskiden Fransa'dan kovulan **Protestan Fransızlar**, Almanya'ya yerleştiler ve orada **Cermenleştiler**. Eski **Bulgarlar** Hristiyanlığı kabul ederek **Slavlaştılar**.

Bugün dağınık bir biçimde yurdumuza göç eden bir kısım Türk olmayan Müslüman azınlıkların dindeki birliğin etkisi ile Türkleştiklerini görmüyor muyuz?

O halde dili aynı olan topluluklar ile, dini aynı olan topluluklar arasında samimi bir ilişki var demektir.

Üçüncü olarak, **"Askerlik yükümlülüğü"** ve **"Millet hakimiyeti"** ilkeleri kabul edildikten sonra, vatanın savunulması eğitim görmüş sipahi *(atlı)* bölüğünün, devletin yönetilmesi ise yalnız hükümdarlara karşı sorumlu olan yöneticiler sınıfının elinden çıktı.

Sabandan başka silahı olmayan köylülerle, dinlenmeye alışmış olan kasabalılar asker oldular. Yönetim konusunda hiçbir deneyimi olmayan halk, hükümetin denetleyicisi durumuna geçti.

O halde bu yeni askerleri **"vatan sevgisi"** ile yetiştirmek, bu denetleyici halka **"seçme görevi"**nin ne olduğunu öğretmek gerekiyordu. Halkın eğitilmesi, millî eğitim ve öğretimin yaygınlaştırılması, genelleştirilmesi sırasında, eğitimin hangi dille

yapılacağı konusunda devlete tabi kavimler arasında anlaşmazlıkların çıkmasına yol açtı.

Devletler resmi dili yaygınlaştırmayı, kavimler ise kendi dillerini eğitim ve öğretim aracı olarak devlete kabul ettirmeyi amaç olarak öne sürmeğe başladılar.

Bundan dolayıdır ki, son asırda gerek Devletin, gerek Vatanın tek bir dile dayanması imkansız görülerek, Avusturya ve Macaristan'da olduğu gibi, dili aynı olan topluluklardan ikisine dayanıldı. Bugün Avrupa'da dilleri aynı olan toplumların oluşturduğu Devletlerin geleceğine güveniliyor.

Dili aynı olan toplumlar, millî vatanın hiç olmazsa manevî sınırını belirleyerek, nasıl bir gelecek ümidi taşıdıklarını gösteriyorlar.

Bugün herkes tarafından çok iyi biliyor ki, unsurlar arasında yaşatılan **"Devlet ve Vatan"** fikirleri aşksız, heyecansız, renksiz ve maneviyatsız kavramlar olarak kalmağa mahkûmdurlar.

Ortak sevgili olamıyacağı gibi, **ortak vatan** da olamaz. Ortak bir bilince dayanmayan bir devlet, yalnızca insanların karınlarını doyurdukları bir yer durumuna düşer.

Bir milletin vatanı olamayan bir ülke, yalnızca insanların karınlarını doyurdukları bir *imaret*(33) olarak kalır.

Devlet ve vatan gibi kurumlar, millî ülkülere dayanırsa hayatları sonsuzlaşır. Yalnızca kişilere dayanırsa yıkılmağa mahkûm olurlar.

Ülküsüz insanlar bencil ve çıkarcı, ümitsiz ve kötümser, imansız ve korkak oldukları için, boş ve harcanmış durumda kalırlar.

Devletler kesinlikle millî ülkülere dayanmalı ve her vatan parçası mutlaka bir devletin vatanı olmalıdır ki, bu sayede orası bir toprak parçası olmaktan kurtularak yaşama şansına kavuşabilsin.

Görülüyor ki, ***"dil toplumları"*** aynı zamanda devlet ve vatan kavramlarını da içine almaktadır.

Aile, sınıf, meslek ocağı, köy, aşiret, din grupları gibi küçük topluluklar da millî toplumun parçalarıdır.

Aile bir dine bağlı kişilerden meydana gelir. Mensup olduğu milletin dili ile konuşur.

Diğer topluluklar da aile gibi din ve dil yönünden ortaktırlar. O halde bunların tamamı millî toplumun yani milletin özel parçalarıdır.

Özetlersek.. Kavime, ümmete, devlete, vatana, aileye, sınıfa, meslek ocağına v.b. ait olan ne kadar ülküler varsa, hepsi millî ülkünün yardımcılarıdır.

Toplumsal gelişim, maddî etmenler yerine zihinsel ve duygusal etmenleri koydukça, bunları anlatma aracı olan dilin değeri ve etkinliği gittikçe artacak ve böylelikle, **“millîyet duygusu”** sonsuz bir ülkü olacaktır.

Gerçi Türkiye’de büyük sanayi kurulduktan sonra bizde de sosyalizm ülküsü doğacaktır. Fakat bu, yukarıda temas ettiğimiz diğer küçük ülküler gibi, millî ülkünün bir yardımcısı olarak kalacaktır.

Avrupa milletlerinde sosyalizm devamlı güçlenmekte ise de, genellikle savaş zamanlarında yerini yine millî ülküye terketmektedir. Siyasi savaşlar dışında, hatta yalnız ekonomi alanında bile sınıf ülküsü, millet ülküsünün bağımlılığı altındadır.

Bundan başka, dikkatle bakılınca görülür ki, din, ahlak, hukuk, ekonomi, güzel sanatlar gibi bütün sosyal faaliyetlerin tek cevheri **“dil”**dir.

Bütün bu faaliyetlerin değer bulması, dilin önem kazanması demektir.

Dil sosyal hayatın tabanı, maneviyatın dokusu, kültür ve medeniyetin temelidir. O halde, hangi topluluk ve hangi faaliyet alanı ile ilgili olursa olsun, gelecekteki bütün toplumsal akımlar, gerek doğrudan doğruya, gerekse dolaylı olarak daima dil toplumunu yoğunlaştıracak ve buhrandan mutlaka daha dinç ve güçlü bir biçimde **“millîyet ülküsü”** fışkıracaktır.

33 **İmaret:** Fakirlere ve yolculara bedava olarak yiyip içme, yatma ve hayvanlarını doyurma şeklinde hizmetler veren sosyal yardım kuruluşları. Osmanlı Devleti döneminde pek çok örnekleri görülen bu kurumlar, kuruluş ve işleyiş bakımından vakıf kuruluşlar niteliğindedir.

- XI - MİLLİYET VE İSLAMLIK

İslam dünyasının son ümidi olan Osmanlı Devleti'ni yüz yıldan beri parçalamaya çalışan manevî bir mikrop var. Bu mikrop şimdiye kadar Osmanlılığın düşmanı idi ve İslamiyete büyük zararlar verdi. Ancak bugün artık Müslümanlığın lehine dönerek, yaptığı yıkıcılıkları gidermeye çalışıyor. Bu mikrop: Milliyet fikridir..

Evet!.. Romanya'yı, Sırbistan'ı, Karadağ'ı, Yunanistan'ı, Bulgaristan'ı, Sisam ve Girit Adalarını doğurarak, Osmanlılığa her çeyrek asırda parçalanmalara uğratan ve en sonunda Rumeli'nin elimizden çıkmasına sebep olan bu korkunç fikirdir.

Bu fikir bir hastalık mikrobu değil, toplumsal bir maya idi.. Üzülerek belirtmek gerekir ki, bugüne kadar ne olduğunu tam olarak anlayamadık.

Devamlı olarak aleyhimize, dil, edebiyat, ekonomi, terbiye ve son olarak da politika açısından maya oldu.

Biz toplum hayatı için son derece önemli bu yaratılışları, düzenlemeler yaparak, örgütlenme ve kuruluşlar ortaya koyarak durduracağımızı sandık ve boş yere çalıştık. İçinde bulunduğumuz yüzyılın **"millîyetler yüzyılı"** olduğunu anlayamadık.

Bu toplumsal gücü, biraz da İslamlığın ve Osmanlılığın yararına işletmeyi aklımıza getiremedik.

Neyse, olan oldu.. Milliyet fikri İslamiyet aleyhine ne yapmak mümkünse onu yaptı.

Sonunda bu silahı kullanma sırası İslam Alemine de geldi. Şimdiye kadar bütün Müslümanların temel düşünceleri şöyle idi:

"Yeryüzünde tek bir gerçek Devlet vardır, o da İslam Devletidir. Uygulamada hangi devletin yönetimi altında bulunurlarsa

bulunsunlar, bütün Müslümanların, adaletine güvenip sığınacakları tek güç İslam Halifesidir.”

Uygulamadaki uyruklar aslında geçicidir ve zorlamadan ibarettir. Yakın bir zamanda bir sahip olan çıkacak, bir kurtarıcı, bir yol gösterici gelecek, onları bu kötü esirlikten kurtaracaktır.

Cuma ve Bayram namazlarında **Halife** adına okunan hutbeler, Hac günlerinde Arafat'ta yapılan toplanmalar, siyasal geleceğin müjdecileridir.

Bu düşünce şüphesiz ki, hepimizin kalbini kutsal ve yüce coşkunluklarla dolduran bir ruh halidir. Eğer teorik olarak elde edilecek bir mutluluk, milyarlarca insanın hayatı için yeterli olabilseydi, kalplerdeki bir gaye de bize yeterli olabilirdi.

Yok eğer bunun yalnız teorik alanda var olması yeterli olmayıp, gerçek bir varlık olması şartsa, her şeyden önce ona kavuşmak için gerekli olan ilerleme basamaklarını birer birer çıkmaya çalışmalıyız.

Görülüyor ki Müslüman kavimler gelecekteki bir mutluluğu umutla beklemekle birlikte, yaşadıkları hükümetler ve milletler tarafından, önce dil ve ekonomi, sonra da düşünce ve ahlak yönünden temsil edilmeye razı oluyorlar.

Büyük bir kurtuluşu beklemek iyi.. Fakat bir takım küçük, kolay ve adım adım gidilecek kurtuluş yolları vardır ki, bunları başarmadan ötekine ulaşmak **Sünnetullah**a *(Allahın koyduğu düzene)* aykırıdır.

Evet!.. Genel ve gerçek bir kurtarıcı bekleyelim!..

Fakat **Kuran-ı Hakim'in** ***"Li külli kavmin Had"*** *(Her kavmin kendine ait bir kurtarıcısı vardır)* mucizevi açıklaması uyarınca, yöresel ve millî kurtarıcılara, dile ait, eğitime ait, ekonomi ve ahlaka ait kuruluşlara niçin ümitle bakmayalım?

Hristiyan milletlerin ilerlemiş bir geleceğe nasıl ulaştıklarını gözlerimizle gördük. Bunlar önce dillerini millîleştirmekle işe başladılar.

Dilin bağımsızlığı, millî bağımsızlığın ilk adımıdır. Bir kavim millî dilini sevmekle ve millî edebiyatını o dil üzerine kurmaya başlamakla kurtuluş vaadini almış demektir.

Dilden sonra **“tarih”** gelir. Bir kavim, tarihinin en eski kaynaklarına ulaşarak, millî hayatının ilk gelişme atılımlarını duyarsa, yitirmiş olduğu ruhunu yeniden bulmuş olur.

Tarihten aldığı ışıkla, halkın derinliklerden çıkardığı efsâneleri *(masal)*, menkıbe *(hikaye)* ve rivayetleri birbirlerine ekleyerek **millî ruh**u bütünüyle oluşturur. O zaman şiir ve sanatın konularını, **istiare**([34]) ve **telmih**([35]) gibi edebiyat sanatlarını hep bu kaynaklardan alarak edebiyat ve güzel sanatlarına kişilik kazandırır.

Bunlardan sonra da din, eğitim ve ekonomi gelir. Hür bir millî eğitim, önce millî dil ve millî tarihe, sonra da ekonomik bağımsızlık ilkelerine bağlı olur. Ve bütün manevî ışıklarını dinden alır.

Nakşibendilerin önemli bir inancı vardır ve şu deyimde toplanmıştır:

“Nazar ber kadem..”([36])

Bir adamın *kademi (ayağı)* er olmak ise, *nazarı (gözü, bakışı)* generallik olmalıdır.

Er, onbaşı olmaya çalışmalı yani kademine (ayağına) yakın bulunmalıdır.

Biz hâlâ ülkemizde dinimizden olan aşiretler arasında kavgalara, yağmalara göz yumuyoruz.

“İslam Birliği”ni öyle yalnız istemekle hemen olur sanmak çok garip bir şeydir. İslam dini, ırkçılık göstermeyi ve ırk ayrımı yapmayı *“cahillik”* şeklinde kötülemiş ve yasaklamıştır.

Fakat buradaki ırk yakınlığı kayırıcılığından maksat, aşiret millîyetçiliği yapmaktır ki, bu hâlâ kendi aramızda sürüp gitmektedir.

“Beni Kahtan” ve *“Beni Adnan”* deyimleri de bu kötüleme ve yasaklamaların aşiretlere ait oluğunun kanıtıdır.

İslam dini, yukarıda sözünü ettiğimiz Ayet-i Kerime’de kavimciliğe izin verdiği gibi, aşağıdaki Ayet-i Kerime ile de, arada tanışma ve anlaşma olmak şartı ile, kabile ve topluluklara, yani kabile ve milletlere ayrılmayı uygun bulmuştur.

“Sizi Milletler ve kabileler halinde yarattık ki, birbirinizle tanışasınız diye..”

Bütün Müslümanların uzak bir gelecekte siyasi bir birlik içinde toplanmaları mümkün olabilir. Fakat herhalde bunun çok uzun bir süre imkansız olduğu da şüphesizdir.

Hal böyle olunca, bu uzun süre içinde Müslüman kavimler, millî uyanışlarından, millî mücadelelerinden ve dolayısı ile ilerlemekten, hiç olmazsa sosyal bağımsızlığını ellerinde tutmaktan yoksun mu kalacaklardır?

Milliyet silahının bundan böyle ancak Müslümanların lehinde kullanılabileceğini söylemiştik. Çünkü millîyet fikri, esir bir kavmin ancak bu esirlik ve bağımlılıktan kurtulması için kullanılan bir silahtır. Artık, İslam hükümetlerinin idaresi altında, Müslüman olmayan hiçbir kavim kalmadı. Buna rağmen bugün Müslüman kavimlerin çoğu, Müslüman olmayanların esiri ve bağımlısı durumdadırlar. *(Rus ve Çin esaretindeki Türkler).*

Müslüman kavimler arasında ise, bağımlılık ve bağımsızlık gibi durumlar bulunmadığı için, ***“millîyetçilik düşünceleri”*** müslümanlar arasında anlaşmazlıklar çıkmasına yol açmaz.

Tam tersi, ***“millîyet fikri”*** güçlendikçe, ***“İslam ümmetçiliği”*** düşüncesi de, o ölçüde kültürleneceğinden, var olan kültürü besleyip güçlendirecektir.

- SON -

34 **İstiare:** Aslında ödünç alma demektir. Edebiyatta, bir kelimenin anlamını, geçici olarak başka bir kelime için kullanmaya denir. Eksik bir benzetme sanatıdır.

35 **Telmih:** Herkes tarafından bilinen geçmişteki herhangi bir olayı veya herhangi bir şahsı, meşhur bir eseri, sözü veya fıkrayı hatırlatacak bir veya birkaç kelimeyi veya sözü, bilerek kullanma sanatıdır. Edebiyat sanatları konusunda bkz. **Ansiklopedik Edebiyat Bilgileri Sözlüğü/Osman Nuri Ekiz**, Toker Yayınları, İstanbul.

36 ***“Nazar ber kadem..”***: Nakşibendi tarikatına giren kimsenin, başka düşünce ve yollara sapmaması için çevreyle ilgilenmeyip yalnızca tarikatın yolunda kalması anlamına gelen bir deyim.